

UNIVERSITATEA *OVIDIUS*
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ

REZUMAT
TEZĂ DE DOCTORAT:

PREZENȚA ȘI LUCRAREA
BISERICII ÎN VIAȚA SOCIETĂȚII
ROMÂNEȘTI A TIMPULUI NOSTRU

Coordonator științific:
Pr. Prof. Dr. Dumitru RADU

Candidat la titlul de Doctor:
Drd. Doru BÎRHALĂ

CONSTANȚA
2008

Biserica este „chip al bisericii inimii”¹, „noul Israel cu o nouă misiune istorică: să arate lumii noua relație-legământ (testament) al lui Dumnezeu cu oamenii în Hristos Iisus”². Taina Bisericii începe mai înainte de istorie. Preexistența ei în înțelepciunea lui Dumnezeu subliniază natura *meta-istorică* a Bisericii. Biserica nu provine din istorie, ci erupe din lume și tocmai din această cauză, geneza ei nu este în această lume³. Biserica este „chip și icoană a întregului cosmos, constător din ființe văzute și nevăzute, având aceeași unitate și distincție ca și el”⁴, „chip și asemănare a omului făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu”⁵. Astfel, au definit mulți dintre autorii patristici, ceea ce este și semnifică Biserica!

Prezenta lucrare se dorește a fi o înțelegere a ceea ce reprezintă, este și semnifică Biserica, trupul tainic al lui Hristos. Titlul propus spre analiză gravitează în mod cert în jurul a două aspecte vitale și concrete ale Bisericii: *prezența și lucrarea ei*. Cu alte cuvinte, prezența lucrare se desfășoară pe două planuri care converg spre același scop. Pe de altă parte, titlul propus spre cercetare impune o radiografie a societății moderne, cu aplicabilitate asupra spațiului românesc. De ce se impune o cercetare a implicării Bisericii în spațiul românesc? Pentru care motive se cere o prezență a Bisericii în problemele sociale ale spațiului românesc? Cu alte cuvinte, cum poate Biserica să se impună în probleme vieții contemporane din România și care ar fi în fond, implicațiile ei. Toate aceste răspunsuri pot să fi considerate drept concepte „cheie” ale prezentei teze.

Dintr-un alt considerent, nu trebuie să se înțeleagă că Biserica ar fi responsabilă de tot ce este în societate și că slujirea socială ar fi obiectivul principal a prezenței și lucrării Bisericii în lume, în societate. Biserica este pentru om, în societate, dar în principal pentru mântuirea omului în timp și spațiu pentru veșnicie. Deci, ea Biserica va arăta omului că trebuie să prețuiască creația, s-o folosească, s-o apere, ca fiind pentru om și în slujba lui.

Lucrarea de față cuprinde patru părți importante. Prima parte intitulată *Biserica și lumea* dorește să ofere viziunea dogmatică asupra originii și constituției divino-umane a Bisericii. La această expunere dogmatică se va alătura o prezentare asupra vocației și responsabilității pe care o are Biserica pentru lume și societate, precum și responsabilitatea concretă a ei pentru om și lume, într-o societate secularizată. Dincolo de a fi o descriere ecclesiologică, această primă parte a lucrării încearcă să sublinieze menirea Bisericii: cea de a chema omenirea din întunericul lumii și al păcatului la Lumina dumnezeiască, care este Hristos. Biserica este așezământul dumnezeiesc pentru mântuirea omului și al lumii, iar lumea este spațiul lucrării omului și a Bisericii.

Atitudinea Bisericii față de mijloacele mai sus menționate cu combaterea părților nocive și foosirea lor în scop educativ religios-moral creștin este cu atât mai mult cerută, cu cât astăzi întâlnim atâtea acuze aduse pe nedrept Bisericii.

Lucrarea se încheie cu o serie de **concluzii finale**, urmate apoi de **bibliografia** aferentă acestei lucrări.

Lucrarea de față va încerca să prezinte sistematic diferitele aspecte cu care se confruntă Biserica astăzi. Importanța lucrării se legitimează tocmai din această perspectivă: de a observa și analiza noile caracteristici ale vieții morale și de a încerca descoperirea vindecării ei. Pe de altă

¹ Sf. SIMEON METAFRASTUL, „Parafrază în 150 de capete la cele 50 de cuvinte ale Sfântului Macarie Egipteanul”, în: *Ibidem*, vol. V, Ed. Humanitas, 2001, p. 427.

² Christos YANNARAS, *Abece al credinței. Introducere în teologia ortodoxă*, traducere Preot Dr. Constantin Coman, Ed. Bizantină, București, 1996, p. 153.

³ Olivier CLÉMENT, *Ortodoxia*, traducere Irineu Ioan Popa, Ed. IBMBOR, București, 1996, p. 137.

⁴ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Răspunsuri către Talasie”, 2, în: *Filocalia...*, vol. III, p. 46.

⁵ *Ibidem*, 1, p. 15.

parte, doar în măsura în care vom înțelege obiectiv, real și profund marile probleme ale lumii, atunci vom putea acorda un răspuns. Altfel, vom rămâne doar simplii spectatori într-o arenă numită *lume*.

PARTEA I

Învățătura de credință Ortodoxă ne prezintă Biserica ca fiind „locașul de închinare [care] implică în mod necesar pe cel de Biserică ca așezământ și instituție sfântă pentru mântuirea noastră, adică pe cel de comunitate sacramentală a oamenilor cu Dumnezeu. Și acestea două, la rândul lor, implică prezența și lucrarea lui Hristos în Biserică”⁶. În mod cert această definiție a Bisericii se raportează la termenul grecesc *εκκλησία*, definitoriu pentru Biserică. În genere, termenul semnifică *a chema din* (εκ + κάλεω⁷), deoarece Biserica chemă, invită pe cei din afară spre mântuire. Pe de altă parte, Occidentalii au importat cuvântul grecesc *βασιλική* care înseamnă mot-a-mot *casa împăratului*, *casă împărătească* prin extensie înțelegând „Casa lui Dumnezeu”, „Casa Împăratului”⁸. Ambele definiții ale Bisericii scot în evidență aspectul teandric al constituirii Bisericii: de a fi locul unde Dumnezeu și omul se întâlnesc reciproc.

Pe de altă parte, „definiții” date Bisericii de diverși teologi marchează câtuși de puțin unul din cele două aspecte.

Lumea aceasta însăși este un rai virtual, pentru cei ce pot să vadă prin lucruri raționile dumnezeiești ale lor. Lumea noastră dinlăuntru și lumea din afară sunt două raiuri care erau la început deschise, apoi s-au închis, dar pot fi iarăși deschise. creațiunea nu ne îmbunătățește prin ea însăși, dar ne îmbunătățește dacă vedem prin ea pe Unul. Ea nu ne poate ridica prin ea însăși mai sus de noi, odată ce e mai prejos de noi⁹.

Lumea poate trezi nu numai patimile, fiind sursa lor și conținut de satisfacere a lor, ci poate fi și pricină de virtuți și material în care se imprimă frumusețea și generozitatea virtuților. Un om imprimă în lume hărnicia lui, un altul, frăția între el și semenii săi. Dar lumea îndeamnă la virtuți și e mediul în care se imprimă în mod neechivoc virtuțile numai când ea e străvezie pentru Dumnezeu, când prin ea strălucește flacăra lui Dumnezeu, cum strălucește focul printr-un cuptor clădit din pietre de var. Aceasta pune în relief caracterul cosmologic al patimilor și

⁶ ***, *Învățătură de credință creștin Ortodoxă*, Ed. IBMBOR, București, 2000, pp. 128-129.

⁷ Termenul în sine este folosit în multe context ale Noului Testament: *FA* 7, 38; *FA* 19, 39; *Evr* 2, 12; *I Cor* 2, 2; *I Cor* 22, 18; *Rm* 16, 1 etc. sensul e dat de diverite nuanțe de interpretare: pe de o parte, avem *εκκλησία* ca locul de rugăciune, pe de altă parte avem de-a face cu rolul universal sau local (Biserică locală și Biserică universală). Pentru aceste variații ale sensului *εκκλησία* vezi: „*εκκλησία*” în: Maurice CARREZ / François MOREL, *Dictionnaire grec-français du Nouveau Testament*, Labor et Fides/Société Bibliographique Française, ⁴1991, pp. 83-84. Termenul *εκκλησία* se întâlnește rostit de Mântuitorul prima dată în sens universal când răspunde apostolilor că pe „piatra” credinței va zidi „Biserica Sa, pe care porțile iadului nu o vor birui”. Mai multe informații vezi la: Mitropolitul Hierotheos VLACHOS, *Cugetul Bisericii Ortodoxe*, traducere Constantin Făgețan, Ed. Sophia, București, 2000, pp. 20-22; Pr. Prof. Dr. Boris BOBRINSKOY, *Taina Bisericii*, traducere Vasile Manea, cu un studiu introductiv de Pr. Dr. Ioan Bizău, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2004, pp. 63-64; „Biserică”, în: Pr. Dr. Ioan MIRCEA, *Dicționar al Noului Testament. A-Z*, Ed. IBMBOR, București, 1995, pp. 62-64.

⁸ Vezi: „Biserică”, în: Pr. Dr. Ioan MIRCEA, *Dicționar al Noului Testament...*, p. 62.

⁹ IDEM, în: *Filocalia...*, vol. 8, nota 747, p. 458.

virtuților și caracterul antropologic al cosmosului. În acest caz lumea e moartă, în înțelesul ei de prilej de patimi, dar e vie ca mediu prin care se practică și în care se imprimă virtuțile¹⁰.

Lumea este darul lui Dumnezeu către noi, prin care își arată dragostea Sa către noi și prin acest dar vrea să câștige dragostea noastră față de El, să intrăm în comuniunea cu Dumnezeu, dăruitorul darurilor. Darul se oferă cuiva pentru a-ți arăta dragostea față de el dar mai e o formă de a câștiga dragostea lui. Când cineva se alipește de lucrurile dăruite și uită semnificația darului, atunci înseamnă că n-a înțeles nimic din dar și nu răspunde iubirii dăruitorului¹¹.

Sfinții Părinți au dezvoltat învățătura conform căreia Hristos este Capul Bisericii, văzând-o întemeiată pe faptul că prin Întrupare El a asumat pârga firii noastre, apoi pe faptul că a acceptat starea de jertfă și a biruit moartea, putându-ne comunica și nouă din starea Sa de jertfă. Încă prin Întrupare, Hristos luând pârga umanității, a asumat „Trupul Bisericii”¹², întrucât în firea omenească asumată de El a fost cuprinsă și recapitulată toată omenirea. Prin Întruparea Fiului Lui Dumnezeu ca om, se constituie ipostasul care va deveni ipostas fundamental al întregii umanități, a întregii creații adusă la starea de zidire nouă, care se înnoiește continuu din viața infinită și nevestejită a Cuvântului Întrupat.

Numai astfel Trupul Lui e izvorul de unde curge în noi puterea morții pentru păcate și a Învierii; numai așa Trupul Lui, devenit deplin pnevmatizat și transparent pentru infinita viață dumnezeiască se face mediul prin care primim această viață în noi. Dând importanță fiecăreia dintre aceste fapte prin care Hristos devine Capul, temelia și izvorul de viață al Bisericii, de câte ori declară în concret pe Hristos cap al Bisericii, Părinții bisericești înțeleg pe Hristos cel trecut cu trupul Lui prin toate aceste momente și ridicat la această stare de pnevmatizare și transparență deplină pentru viața dumnezeiască.

Ca Să se fi putut face Cap al umanității, devenind om și punându-Se în legătură organică cu ea, spre a-i putea comunica fără greutate viața dumnezeiască infinită, Fiul Lui Dumnezeu trebuia să aibă ceva în Sine, care-L face apt pentru aceasta. Dar și umanitatea trebuie să aibă ceva în sine, care o face aptă ca Fiul lui Dumnezeu să Se facă om și să devină prin aceasta Capul ei, care-i comunică lumina și viața infinită dumnezeiască. Cuvântul lui Dumnezeu trebuie să aibă ceva în Sine, care-L face propriu ca să deschidă umanității în Sine orizonturile infinite ale vieții dumnezeiești, iar umanul trebuie să aibă ceva în sine, ca să poată cunoaște în Cuvântul lui Dumnezeu aceste orizonturi și să se poată împărtăși de ele. Fiul lui Dumnezeu trebuie să fie apt să comunice lumina și viața infinită dumnezeiască umanității în forme omenești, deci să-și facă proprie umanitatea noastră, fără s-o desființeze în Sine, și fără ca aceasta să rămână închisă față de lumina și viața dumnezeiască infinită. Sfântul Chiril al Alexandriei spune că: „Hristos zidește Biserica din pietre inteligibile”, potrivit cuvântului Sfântului Apostol Pavel: „Întru El suntem zidiți spre locaș al Lui Dumnezeu în Duh” (*Ef 2, 22*). Aceste pietre inteligibile fiind ființele umane, înzestrate cu minte, iar mințile fiind la fel ca mintea omenească a lui Hristos și putându-se deschide spre infinitul dumnezeiesc, acest infinit le vine prin mintea lui Hristos, care fiind purtată de ipostasul vieții și luminii dumnezeiești infinite, poate transmite de fapt prin Sine minților omenești și ființelor omenești întregi această infinitate de viață și lumină¹³. De aceea Sfântul Chiril al Alexandriei socotește că slava Bisericii este nesfârșit mai mare decât a templului vechi, nu numai pentru că acela era zidit din pietre materiale, ci pentru că Dumnezeu își trimitea în el slava Sa, din exterior, nu prin mintea Sa omenească în comunicare cu cele omenești. Hristos

¹⁰ IDEM, în: *Filocalia...*, vol. 10, nota 185^c, p. 73.

¹¹ Pr. Conf. Dr. Ștefan BUCHIU, *Dogmă și teologie...*, pp. 218-219.

¹² Pr. Prof. Dr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă...*, p. 207.

¹³ *Ibidem*, p. 78.

este Pantocratorul Bisericii într-un sens special de cum este Pantocratorul creației. Hristos menține Biserica în Sine, ca pe un Trup unitar, ca pe o unitate, dar nu ca pe o unitate impersonală, întrucât stă într-un dialog nemijlocit cu fiecare mădular al ei și ținând prin aceasta pe fiecare în legătură cu celelalte. Umanitatea însăși e creată în parte, ca un corp, în parte pentru a se realiza deplin în calitate de corp. Ea este un corp dialogic încă înainte de a fi adunată în Hristos, dar un corp dialogic, cu mult mai simfonic, după ce este adunată în Hristos¹⁴.

Iisus Hristos ne-a descoperit o nouă relație religioasă, o nouă legătură între om și Dumnezeu: *legătura iubirii*. Prin El, am aflat că Dumnezeu este iubire, că Dumnezeu ne este Tatăl, și noi suntem fii ai Lui, că relația dintre noi și Dumnezeu nu este ca relația dintre sclav și stăpân, ci ca relația dintre fiu și părinte. Nu există o altă perspectivă religioasă care să poată depăși această relație afirmată în Iisus Hristos cu atâta putere. De aceea, creștinismul este religia desăvârșită.

Noua relație religioasă cu Dumnezeu, implică și o nouă viață morală. Dumnezeu Însuși este desăvârșit din punct de vedere moral. El e desăvârșirea însăși. Cel ce este fiu al lui Dumnezeu trebuie să tindă, să se asemene lui Dumnezeu. De aici imperativul pe care îl pune Mântuitorul pe frontispiciul vieții tuturor credincioșilor: *Fiți desăvârșiți, precum și Tatăl vostru cel ceresc, desăvârșit este (Mt 5, 48)*. Fiul trebuie să fie imaginea Tatălui, trebuie să reflecte în sine și în viața sa, chipul Tatălui. Și dacă Tatăl este desăvârșit, fiul trebuie să devină asemenea Lui, să fie desăvârșit ca Tatăl. De aici, îndemnul Apostolului neamurilor: *Fiți dar, următori lui Dumnezeu ca niște copii iubiți (Ef 4, 1; cf. 4, 32)*. Nu poți fi fiu al Tatălui, dacă nu te asemeni cu Dumnezeu-Tatăl, „nu poți zice că iubești pe Dumnezeu ca un fiu, dacă nu iubești pe semeni și creatura așa cum le-a iubit și le iubește Dumnezeu”¹⁵.

În ce constă desăvârșirea lui Hristos? În primul rând în sfințenia Sa. Sfânt în sens propriu al cuvântului și în mod ființial e numai Dumnezeu. De aici și îndemnul: *Fiți sfinți că Eu Domnul sunt Sfânt (Lv 11, 45; cf. I Pt 1, 16)*. Lui îi cântă cete îngerești, Lui îi slujesc îngerii și neamurile. Lipsa păcatului e o altă calitate morală. În Iisus Hristos, firea omenească, fiind unită ipostatic cu firea dumnezeiască, voia omenească îndumnezeită s-a supus întru toate voii dumnezeiești, care conducea toate mișcările voii omenești. Astfel, că într-Însul păcat nu s-a aflat¹⁶.

Mai mult de atât, asumarea *crucii omenirii* de către Mântuitorul Iisus Hristos este actul suprem de iubire, prin care Dumnezeu ne cheamă la El. Hristos este singurul Mire, care la propria Sa nunta, cu oamenii, se dă pe Sine Însuși ca *miel înjunghiat*, având ca pat de nuntă Crucea. Sfântul Ioan Hrisostom compară umanitatea în starea ei deplorabilă cu o logodnică care fugind de la Logodnicul ei s-a desfrânat, iar Mântuitorul, ca un Mire iubitor, după ce a găsit-o și a ridicat-o din starea în care era, ca să nu mai fugă din nou, a făcut-o carnea Lui. Iar Sfântul Nicolae Cabasila spune că Dumnezeu, a creat întregul cosmos ca pe un veșmânt pentru a fi pe placul omului, așa cum îndrăgostiții se îmbracă deosebit ca să-și arate prețuirea pentru cei dragi. Când a văzut că omul nu este mișcat S-a întrupat, l-a vindecat de boli, i-a alinat suferința, iar când a văzut că și așa omul rămâne nemișcat, „Hristos a urcat pe Cruce, și-a deschis brațele Sale și rămâne acolo cu sângele curgându-i din mâini, de pe frunte și din inima înjunghiată doar ne-om întrista și-L vom iubi”¹⁷.

¹⁴ Ioan CAPĂȚĂ, *Biserica - Trupul lui Hristos*, Ed. Deisis, Sibiu, 2000, pp. 44-48.

¹⁵ Pr. Prof. N. MLADIN, „Iisus Hristos în viața morală a credincioșilor”, în: *StTeol*, V (1953), nr. 9-10, p. 605.

¹⁶ *Ibidem*, p. 606.

¹⁷ Pannayotis NELLAS, *Omul - animal îndumnezeit. Perspective pentru o antropologie ortodoxă*, traducere Diac. Prof. Dr. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, ³2002, p. 47.

Iisus Hristos ocupă rolul central în viața morală a credincioșilor. El nu numai ne-a descoperit pe Tatăl și ne-a arătat că suntem fii ai Tatălui și trebuie să ne asemănăm cu El ca niște fii adevărați, iar El Însuși este Fiul cel Unul-Născut al Tatălui, care a venit în lume să ne mântuiască și să ne lumineze calea de fii ai lui Dumnezeu. Într-adevăr, El este modelul suprem pe care-L imităm, cu care vrem să ne asemănăm. El este desăvârșirea spre care ne îndreptăm, idealul pe care vrem să-l ajungem. Pe de altă parte, între Hristos și credincios se stabilește o relație de comunicare, prin care Hristos se sălășluiește în noi, ne face fii ai lui Dumnezeu după har și ne dă putere să mergem pe urmele Lui și prin împreună-lucrarea harului divin cu efort uman, să ne transformăm după asemănarea Lui. Se poate vorbi astfel, despre „întroparea lui Hristos în credincioși”, care devin hristofori prin și după har. De aceea, ei iau chipul Chipului¹⁸ și ajung la asemănarea cu Fiul și sunt primiți de către Tatăl, prin Fiul Său, ca niște fii iubiți ai Luiși frați ai lui Hristos. În Hristos se întâlnește Tatăl cu fii Săi¹⁹.

Pentru asemănarea cu Hristos, omul trebuie să aibă sfințenia, iubirea, smerenia, răbdarea, bunătatea, blândețea, capacitatea de jertfă, pe care El a avut-o. „Creștinul credincios caută să semene întru totul cu Domnul nostru Iisus Hristos: să se roage cum S-a rugat Hristos, să sufere cum a suferit El, să simtă și să cugete, cum a simțit și a cugetat El. Această dorință de a trăi poruncile lui Dumnezeu, această năzuință de a merge pe drumul pe care a mers Domnul, sunt mereu vii în inima aceluia care crede cu credință adevărată”²⁰.

Numai pe calea acestui efort susținut de transformarea morală după chipul lui Hristos, credinciosul poate crește în Hristos, până ajunge la unirea și asemănarea cu Hristos, la statura desăvârșirii Lui.

Lipsit de principiile morale, creștinul nu are certitudinea scopului vieții sale și rămâne fără reazim, devenind prada tuturor dorințelor, poftelor, instinctelor *vieții naturale*.

Biserica este unirea a tot ceea ce există, sau e destinată să cuprindă tot ce există: Dumnezeu și creația. Ea este împlinirea planului etern a lui Dumnezeu: atotunitatea. Hristos, fără a înceta să fie Dumnezeu, este omul cel mai deplin realizat. Căci Hristos este în relația cea mai deschisă cu toți, pentru că este în același timp, Dumnezeu tuturor. Iisus Hristos este supremul dar și Cuvânt al lui Dumnezeu către noi, și în El culminează lumea și umanul, ca dar și Cuvânt al lui Dumnezeu. Prin Hristos se încoronează, se luminează, se actualizează și se desăvârșesc darurile și cuvintele dăruite nouă²¹.

Pe de altă parte, într-o societate seculară este foarte important ca membrii ei creștini să mărturisească iubirea și deschiderea lui Dumnezeu pentru lume, centrul creației Lui. Deși Biserica este o comunitate de oameni, ea are ca dimensiune și o altă realitate. Biserica este fundamentată pe Dumnezeu, împărtășind viața Lui și efortul Lui de a mântui creația. Suntem o comunitate dacă răspundem chemării lui Dumnezeu. În acest mod participăm la grija Sa pentru lume.

¹⁸ Expresie a Sfântului Apostol Pavel, extrem de bine analizată în lucrarea lui Pannayotis NELLAS, *op. cit.*, p. 19.

¹⁹ Diac. Orest BUCEVSKI, „Iisus Hristos în viața duhovnicească”, în: *StTeol*, VII (1955), nr. 7-8, p. 513.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Pr. Prof. Dumitru STĂNILOAE, „Chipul lui Hristos în Biserica răsăriteană: Iisus Hristos, darul și Cuvântul suprem al lui Dumnezeu”, în: *Ort*, XXXIV (1973), nr. 1, p. 5.

PARTEA A II-A

Problemele morale grave care confruntă societatea umană în general, sunt în mod cert multiple; de asemenea, și problemele sociale. Nu putem realiza aici o prezentare exhaustivă, deoarece însuși subiectul poate face discuție unei teze de doctorat pe sociologie sau de ce nu, economie. Perspectiva pe care o vom aborda este una de inter-disciplinaritate, și anume: o prezentare socio-economică în primă instanță, urmată apoi de găsirea unor răspunsuri din partea Bisericii. Trebuie să ținem cont de principiul găsirii mai întâi a problemelor și înțelegerea acestor fenomene pentru ca apoi, să găsim rezolvări fiabile.

În cele ce urmează, ne propunem să identificăm câteva aspecte mondiale ale problemelor moral-sociale actuale, precum sărăcia, educația, șomajul. În mod cert, identificarea acestor câtorva probleme majore va contribui la detectarea cauzelor majore de la care pornesc aceste efecte.

În primul rând, identificarea cauzelor poate arăta și starea la care acea cauză a ajuns, la cât de mult s-a multiplicat și ce noi conotații au primit aceste cauze. Printre cele mai importante amintim aici:

Denaturarea binelui și „transformarea” păcatului în virtute. Prin mass-medie, prin publicațiile anticreștine și prin cele cu conținut imoral, prin coborârea eticii la nivel de utopie, omul detectează păcatul ca ceva apropiat firii sale. Virtutea și păcatul țin de ființa umană, reclamând un subiect al lor conștient și liber. Ele țin de condiția omului în timp și spațiu, în cuprinsul vieții lui pământeste, dar cu efecte directe asupra dimensiunii eshatologice a omului: fericirea veșnică sau osânda veșnică.

Aceasta înseamnă că pentru a-și atinge ținta sa ultima, mântuirea, omul trebuie să-și conformeze viața cu legea morală care este însăși expresia voinței lui Dumnezeu. Dar în temeiul voinței libere de care dispune, credinciosul poate lucra și în direcția contrară, călcând sau neîmplinind prescripțiile acestei legi. Actele și lucrările noastre, neconforme cu legea și conștiința morală dreaptă se numesc fapte moral-rele sau păcate²². Punând stăpânire pe om, ele îl inrobesc și îl îndepărtează atât de Dumnezeu și de semenii, cât și de sine însuși. Păcatele sunt legate de patimi și duc la patimi, și împreună au o serie de cauze comune, care le favorizează apariția, frecvența și chiar gravitatea, în afara unei cauze particulare sau accidentale. Dar și unele și altele, adică și păcatele și patimile, reclamă în ultima instanță voința liberă a omului, care se învoiește cu ele²³.

Problema homosexualității este una extrem de complicată și cu foarte multe implicații.

Atitudinea creștină față de viață și de relațiile sociale decurge din Sfântul Botez și, în consecință, nu poate fi cerută de la un necreștin. Cu toate acestea, Duhul Sfânt îi cheamă pe toți deopotrivă: pe cei botezați, să fie coerenți cu Botezul lor; iar pe cei nebotezați, să cunoască, la vremea potrivită, bucuria unei existențe călăuzite de credința în Hristos. Aceasta definește, de

²² Conștiința morală bolnavă poate fi tămăduită prin mijloace spirituale. Morala creștină joacă un mare rol în acest sens. O viață duhovnicească normală, participarea la sfintele slujbe, rugăciunea, lectura duhovnicească și mai ales convorbirea cu duhovnicul poate tămădui conștiința morală bolnavă. O spovedanie regulată, un examen de conștiința făcut cu seriozitate, ajută la depistarea neputințelor conștiinței morale. Vezi: IPS Andrei ANDREICUȚ, *Repere de morală creștină...*, p. 34.

²³ Pr. Prof. Dr. Dumitru RADU, „Considerații privind păcatul”, în: http://www.crestinortodox.ro/Consideratii_despre_pacat-254-19792.html (21/08/2008).

altfel, conștiința noastră de botezați în raport cu noi înșine și respectul nostru față de cei ce nu sunt creștini încă.

Promovarea și eventuala legalizare a homosexualității în societatea de astăzi pune o adevărată problemă inimii noastre de cetățeni creștini. Duhul Sfânt ne cere să găsim atitudinea evanghelică în fața acestui fapt, o atitudine inspirată mai degrabă de Cuvântul lui Dumnezeu și de tradiția ecclesială decât de reacții epidermice sau de o anume morală socială.

Este vorba aici de o chestiune delicată, ba poate de una dintre principalele răni ale lumii noastre, o rană care afectează relațiile dintre bărbați și femei: e plaga deschisă a discordiei dintre Adam și Eva. Or, Hristos S-a întrupat pentru a-i împăca pe Adam și Eva între ei și pe amândoi cu Tatăl. Taina Bisericii este purtătoare a unei vieți noi, imposibil de trăit fără împăcarea fraților și a surorilor care se dușmănesc, precum și a fiilor cu Tatăl lor. Problemele de etică sexuală nu pot fi abordate decât cu multă delicatețe și modestie, cerând dinainte iertare celor pe care i-am putea răni din nepricepere și stângăcie.

Prezentarea păcatului împotriva firii ca normalitate se datorează faptului că trăim într-o societate secularizată, care face totul pentru a orienta pe om mai mult față de lumea de aici, decât față de lumea spirituală, în care omul nu se mai prosternă în fața Rațiunii divine, ci începe să adore propria rațiune, în care religia creștină a încetat să mai joace un rol obiectiv în societatea europeană pentru a fi izolată în sfera subiectivismului personal, fiind definită ca o afacere de ordin privat și în care preceptele moralei creștine sunt înlocuite cu bioetica²⁴.

Cererile insistente de legalizare a homosexualității reprezintă o provocare de actualitate. Biserica nu poate să-și impună legea sa în societate. Ea nu are dreptul să îmbisericească lumea cu forța. Ea nu are altă putere decât aceea a iubirii răstignite și nici un alt exemplu de dat decât transfigurarea, schimbarea-la-față a Sfinților ei. Ea nu poate decât să evanghelizeze, cu cuvântul și cu fapta. Nu poate decât să cheme, să invite lumea la o convertire în lipsa căreia orice morală este deșartă. Ea poate astfel să inspire legislația unei țări. Nu se identifică cu lumea, nu este din lume, nu-i aparține. Nu caută nici să-și justifice social existența ca instituție protectoare, de ordin moral, a acestei lumi. Dar ea îi este lumii, dinlăuntru ei, conștiință și inimă.

Creștinii sunt membri ai Bisericii și totodată cetățeni ai lumii, care «îi dau Cezarului cele ce sunt ale Cezarului», nu numai plătindu-și impozitele, ci, în aceeași măsură, participând la viața civilă prin vot. Ei aleg și sunt aleși. Pot să propună, să apere o lege sau să i se opună. Ei pot, deci, să contribuie la transformarea societății nu numai sfințind-o din interior, prin propria lor sfințire, ci în aceeași măsură educând-o prin intermediul legislației. Legea, după Sfântul Apostol Pavel, este o pedagogie.

Biserica, prin slujirea clericilor și prin aceea a laicilor, poate face să se audă în lume, cu dulceață și smerenie, un cuvânt înțelept în favoarea ființei umane. Ea poate să se interpună pentru a apăra ființa umană împotriva a ceea ce o dezumanizează. Dumnezeu S-a întrupat pentru a Se interpune între om și om. În acest mod, Conferința Episcopilor Ortodocși din America a luat poziție în privința legalizării homosexualității în martie 1978 și a condamnat formal actele homosexuale, adăugând că «cei ce adoptă stilul de viață homosexual nu sunt calificați pentru a-i învăța pe copii și pentru a fi îndrumători spirituali».

În România, Patriarhul Teoctist și Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe, în 1994 și în 2000, au cerut statului să nu legalizeze homosexualitatea, apărând astfel ființa umană însăși, chemată să se împlinească în viața familială. Biserica nu are sufletul atât de dur încât să abandoneze lumea ei însăși: asta ar însemna să aducă la disperare lumea și oamenii. Este adevărat că noi nu trăim într-o lume creștină, iar creștinii nu au dreptul să-și impună viziunea lor despre lume. Dar

²⁴ Dr. George STAN, *Teologie și bioetică*, Ed. Biserica Ortodoxă, Alexandria, 2001, p. 43.

trebuie să-și păstreze în același timp crezul de a vesti Evanghelia din dragoste pentru ființa umană. Îți poți lăsa un frate să se înece? Biserica își exprimă mesajul nu numai în interesul propriilor săi membri răspândiți în societate, dar deopotrivă spre binele oricărui bărbat și al oricărei femei cu inima sinceră și deschisă, care poate asculta cuvântul lui Dumnezeu. Conștiința creștină nu are doar misiunea de a vesti Evanghelia, ea o are în aceeași măsură pe aceea de a denunța ceea ce dezumanizează, ceea ce tulbură chipul lui Dumnezeu în om.

Sinuciderea și toate celelalte tehnici secundare (mutilarea, toxicomania etc.) sunt alte probleme morale a societății moderne. Creștinismul consideră sinuciderea drept un păcat capital și nu-i admite nicio justificare. Nimeni nu are dreptul de a-și curma viața pentru ca autoritatea divină o interzice. Credinciosul trebuie să accepte această poruncă în mod definitiv și, totodată, să i se supună. Sinuciderea este definită de Biserică drept „acțiunea de suprimare a propriei vieți pentru eliberarea de o nenorocire pe care nu ai curajul să o suporti”²⁵. Acest act este blamabil deoarece încălcă porunca divină. Dacă Dumnezeu ne dă viața el este singurul îndreptățit să ne-o ia. Noi nu dispunem de viața noastră întocmai cu divinitatea. Sinuciderea reprezintă într-adevăr o problemă morală, așa cum a arătat și Landsberg. Fie este acceptată sau nu sinuciderea va sta întotdeauna sub incidența eticii. Sentimentul moral fie el convențional sau natural nu va putea fi scos în afara problemei. Chiar dacă va fi un sentiment în favoarea sau împotriva suicidului el va viza problema morală a acestuia: dacă se acceptă sinuciderea în sensul existențialist atunci ea capătă o valoare morală; dacă se condamnă suicidul se condamnă pentru că e imoral însa tot în urma unei judecăți morale s-a luat decizia²⁶.

Un studiu al *World Health Organization* în legătură cu rata sinuciderilor la nivel mondial arăta că până în anul 2004 cel puțin, cea mai mare rată de suicid la sută de mii de locuitori o aveau țările mici și cu nivel economic scăzut, precum Lituania (80 de cazuri la sută de mii de locuitori), Belarus (cu peste 60), Estonia, Ungaria (peste 45), în timp ce țara noastră avea o rată de 23, 9 de sinucideri la sută de mii de locuitori. Aceste cifre nu iau însă în considerare și încercările de suicid. Specialiștii spun că de obicei oamenii apelează la această metodă extremă din cauză că încearcă să scape de sentimente precum respingere, durere sau pierdere, furie, rușine sau vinovăție în legătură cu ceva. Unii oameni pot fi îngrijorați în legătură cu faptul că și-au dezamăgit prietenii sau familia, alții se pot considera nedoriți, neiubiți, victime sau poveri pentru cei din jur. În majoritatea cazurilor, sinucigașii sunt victimele depresiilor²⁷.

Alte probleme morale grave a societății moderne sunt **noile tehnici reproductive**. Deși la prima vedere acestea pot fi salutate drept un salvator al cuplurilor nefertile prin numeroasele soluții reproductive pe care le oferă, problemele morale pe care le ridică nu sunt deloc de neglijat.

Dacă înseminarea artificială de către soț este considerată morală, înseminarea artificială implicând donatori ridică probleme cu privire la a treia parte participantă la procesul reproducerii umane. Chiar și în cazul unui „surogat” altruist (adică o mama se oferă de bunăvoie să accepte implantul unui embrion în pântecul ei, sau înseminarea artificială), apar semne de întrebare cu privire la gradul de detașare al mamei care este obligată să se pregătească sufletește pentru a reuși să renunțe cât mai ușor și repede la propriul copil după nașterea acestuia²⁸.

²⁵ G. MINOIS, *Histoire du suicide - La société occidentale face à la mort volontaire*, Librairie Artheme Fayard, 1995, p. 54 [versiunea în limba română: *Istoria sinuciderii - Societatea occidentală în fața morții voluntare*, Ed. Humanitas, București, 2002, p. 56].

²⁶ Paul-Ludwig LANDSBERG, *Problema morală a sinuciderii*, Ed. Humanitas, București, 1992, p. 12.

²⁷ Vezi sursa: <http://stiri.acasa.ro/articole/social/romania-mai-multe-sinucideri-decat-victime-ale-accidentelor>.

²⁸ J. Kerby ANDERSON, *Probleme morale și practicile reproductive*, traducere Andrei Mircea, Ed. Sigma, București, 1998, p. 14.

Tot legată de problema bioetică, și cu un ridicat conținut moral este problema **avortului și a practicilor moderne de sterilitate (anticoncepționalele)**. Odată cu facila disponibilitate a anticoncepționalelor, obiectul și scopul sexului a devenit orgasmul. Acest lucru îl urmăresc cei mai mulți, atingerea maximei plăceri. Și îl urmăresc mai mult decât a avea copii. Odată copiii constituiau cea mai mare fericire a unui cuplu. Astăzi ei se întâmplă să constituie o jenă și o piedică în căutarea satisfacției sexuale. De aceea, atunci când în urma unei astfel de relații rezultă o sarcină, o întrerup pentru a se debarasa de această jenă²⁹.

Scopul căsătoriei și familiei, ca legatură naturală pe viață între un bărbat și o femeie, consfințită și întărită haric prin Taina Cununiei, îl constituie împlinirea reciprocă a celor doi, prin dăruiri și primiri înfrânarea trupească și îndeosebi stabilirea unei stări desăvârșite în iubirea dintre soți în vederea împlinirii lor reciproce, și înmulțirea, perpetuarea și creșterea omenirii. Procrearea, întreținerea, îngrijirea, creșterea și pregătirea copilului pentru viața socială constituie preocuparea centrală a familiei. Ea, familia, procură membri pentru societățile superioare, pregătindu-i cea dintâi pentru viața socială³⁰.

Practicarea avortului atât în cadrul căsătoriei cât și în cazul relațiilor extraconjugale și întâmplătoare este o crimă împotriva vieții umane în general și a copilului în special, în ciuda întâlnirii lui, pe tot parcursul istoriei omenirii, ca o realitate, din nefericire, constantă, apărută și justificată de mulți reprezentanți ai omenirii³¹.

Eutanasia este o altă mare problemă actuală, deoarece vizează acceptul unei ființe umane la dreptul de a trăi sau a muri. Prin eutanasiu, dreptul lui Dumnezeu de-a ne lua viața pentru că El este și Cel ce ne-a dat-o este îndreptat spre ființa umană. Societatea modernă a promovat astfel un nou curent: *autodumnezeirea omului*.

Dezbaterile asupra euthanasiei ne pun astăzi, față în față cu două valori: una afirmă dreptul individului de a lua decizii în ceea ce privește propria viață sau moarte, în concordanță cu propriile sale credințe și valori, atâta timp cât nu face rău altora, iar cealaltă neagă acest drept atâta timp cât acest act nu poate fi îndeplinit de un medic fără ca acesta să nu fie pedepsit; ca avocat și ca legislator, Dick Marty notează că în întreaga lume medicii încheie viața pacienților, adesea în secret, și nu cu un sentiment de vinovăție. Legea pare să ignore acest fapt de viață, deși ar trebui să aibă curajul să i se adreseze³².

Este foarte dificil să înțeleagă cineva sensul adevărat al cerințelor spuse de oamenii care parcurg drumul către moarte. „Exprimarea dorinței pentru moartea celor suferinzi, provine de la o frică momentană și de la o neputință de înfruntare a durerilor sau de la o decădere psihologică sau, încă, de la o anomalie provenită din cauza chinurilor bolii; mai poate proveni de la înțelegerea obligațiilor economice față de familie și față de cei din jurul lor”³³. Aplicarea eutanasiu, după dorința bolnavului, nu este posibilă.

Problemele morale ale **familiei** sunt la fel de importante ca toate problemele anunțate până acum. Problema generală a lumii este răceala și indiferența față de iubire. Oamenii au devenit adeseori incapabili de a percepe realitatea, rostul și importanța iubirii. De aici, se ajunge foarte ușor la trăirea în concubinaj, sau mai rău la violență domestică sau divorț. O familie care

²⁹ Metodios KALAMARAS, Mitropolit de Nikopole, „Avortul. Ce ne spune experiența omenirii”, în: *VO*, 6/2002, p. 3; IDEM, *Avortul*, traducere Garoafa Coman, Tesalonic, Ed. „Ortodoxos Kypseli”, 1991, p. 4.

³⁰ Paul EVDOKIMOV, *Sacrament de l'amour*, Paris, Editions de l'Epi, 1962, p. 159.

³¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru RADU, „Atitudinea moralei creștine față de avort, divorț, abandonul copiilor, imoralitate”, în: *Ort*, XLVI (1994), nr. 2-3, p. 86.

³² Drd. Elena RUSU, *art. cit.*, p. 132.

³³ George APOSTOLU, „Eutanasia în lumina moralei creștine”, în:

http://www.crestinortodox.ro/Eutanasia_in_lumina_moralei_crestine-365-13498.html (10/07/2008).

nu are la bază sentimentul iubirii jertfelnice nu poate fi considerată o familie. „Ca biserică domestică, familia e un organism unic, ale cărui mădulare trăiesc și își clădesc relațiile pe baza legii iubirii. Experiența relațiilor familiale învață pe om să depășească egoismul păcătos și pune bazele unei comunități civice sănătoase. Tocmai în familie, ca într-o școală a pietății, se formează și întărește titudine dreaptă față de aproapele, și deci față de poporul nostru și societate ca întreg”³⁴. Tot legate de problemele familiale se poate aminti aici: planningul familial, avortul, căsătoria a doua și a treia, căsătoriile mixte, erotismul, perversiunile conjugale, adulterul și prostituția.

Legată de familie este și **educația copiilor**. Deși inițial nu pare a avea un caracter moral, considerăm că prin educația din familie și de pe băncile școlilor se poate transmite tinerilor generații, suflul moralității. Acest suflu nu trebuie înțeles ca unul apăsător, ci ca unul al libertății în Hristos și în Biserica Sa. Familia promovează diferite valori care sunt transmise copiilor și care, la rândul lor, le vor transmite familiei pe care și-o vor întemeia.

Toate aceste probleme morale nu fac altceva decât să ne determină la găsirea unor rezolvări concrete și fiabile față de ele. În mod cert, nu vom putea oferi răspunsuri, fără a cunoaște mai întâi problemele omenirii.

Adeseori, se are tendința de a se căuta cauzele în problemele sociale. Însă, trebuie să înțelegem că tocmai răcirea comuniunii omului cu Dumnezeu, răcirea contactului și dialogului prin rugăciune între Creatorul suprem și creatura duce de fapt la ceea mai mare problemă a lumii contemporane: nedorirea mântuirii sau mutilarea mântuirii prin indiferență. Discuția întotdeauna se deschide, afirmându-se faptul că problemele actuale sunt numai de natură socială: lipsuri financiare, lipsuri materiale. Dar, din păcate, noi nu mai avem o atitudine față de viață, suntem contra vieții, contra nașterii, contra creației.

Sărăcia a cărei imensitate o putem constata în statistici sau să-i privim culoarea în imagini surprinse peste tot în lume, sau s-o simțim pe viu este un subiect vechi și la fel de prezentă peste tot, și în lumea civilizată ca și în lumea a treia.

„Cea mai mare problema morală a timpului nostru” este în obiectivul multor instituții guvernamentale, naționale și internaționale, religioase și nereligioase. Statele membre ONU în 2000 s-au angajat în împlinirea a ceea ce se numește *Declarația Mileniului*, un set de 8 obiective pentru reducerea sărăciei și foametei în lume până în anul 2015.

După clasificările deja făcute privind sărăcia, există o **sărăcie absolută**, trăită de 853 milioane de oameni azi în lume care suferă de foame și subnutriție. Ca să avem o imagine și mai obiectivă să adăugăm la mulțime încă 1, 1 milioane de oameni care trebuie să trăiască cu mai puțin de 1 dolar pe zi, stare numită **sărăcie extremă**, și privindu-i și pe cei în **sărăcie moderată** care trebuie să traiască cu mai puțin de 2 dolari pe zi, 2, 7 milioane de oameni, 40% din populația lumii.

Speranțele se îndreaptă către guvernele statelor bogate, organizațiile mondiale implicate, pentru a face ceea ce au promis cu diferite ocazii și forumuri. Eradicarea sărăciei este o problemă complexă, pentru că într-un anumit fel după cum spuneam are cauze complexe.

Un număr mare de organizații din Statele Unite ale Americii au inițiat în anul 2007 o campanie sub deviza „*Unu* sau Campania pentru a face sărăcia istorie”. Ei cer Congresului Statelor Unite ale Americii să aloce 1% în plus în bugetul federal al anului 2008, pentru fondul de dezvoltare și programe umanitare³⁵. Pe lângă această cerere sunt propuse măsuri care să contracareze cauzele care concura la perpetuarea sărăciei, și anume:

³⁴ Ioan I. ICĂ jr. / Germani MARANO, *op. cit.*, p. 233.

³⁵ Marian PREDA, *Dinamica sărăciei*, Ed. Albatros, București, 2006, p. 34.

1. **Asigurarea de apă curată și igienă** – pentru că la fiecare 15 secunde un copil moare de o boala cauzată de lipsa apei curate și igienei. Lipsa apei curate duce la următoarea nevoie a luptei împotriva sărăciei, bolile asociate, SIDA, malaria, tuberculoza, boli careucid milioane de oameni astăzi pe glob: tuberculoza – 2 milioane pe an, cel puțin 1 milion din cauza malariei, și sida a ucis aproximativ 3 milioane de oameni numai în 2006. Campania „Unu sau Campania pentru a face sărăcia istorie” arată prin date concrete că pot fi reduse foarte mult aceste cifre cu costuri destul de mici;

2. **Sistemul de sănătate** din țările sărace prin deterioarea lui face ca la fiecare 3 secunde să moară un copil de până la vârsta de 5 ani care ar fi putut fi prevenită cu un vaccin ieftin, iar femeile gravide să moară datorită complicațiilor la naștere (500 000 în fiecare an, și alte zeci de milioane să sufere de boli legate de sarcină și naștere);

3. **Educație pentru toți:** lipsa educației este una din rădăcinile sărăciei. Campania din Statele Unite ale Americii avea un slogan în privința educației: „Vrei să ajuți pe cineva sărac ajută-l să aibă o educație care să-l ajute să funcționeze într-o lume tot mai sofisticată”.

4. **Iertarea datoriilor:** multe țări sărace s-au îndatorat să lupte să-și plătească datoriile alocând 25-30% din bugetul lor pentru aceasta. Nu vor putea să facă un pas spre bunăstare dacă nu li se vor ierta datoriile. Datorită inițiativei trecute de a ierta datoriile unor țări sărace, s-au văzut exemple ca Tanzania care a folosit aceste resurse suplimentare eliminând taxele școlare, iar efectul a fost imediat simțit: aproape peste 1, 6 milioane de copii s-au înscris la școală³⁶.

Măsurile acestea propuse la nivel global ne pot inspira în demersul nostru individual sau comunitar pentru a face ceva pentru cei săraci și vulnerabili: copiii, bolnavi, bătrâni, femei, refugiați, străini, imigranți, persoane cu handicap etc.

„Blestemul sărăciei nu are nicio justificare în era noastră. Social este la fel de crud și orb ca și practica canibalismului în istorie când oamenii se mâncau unii pe alții din cauza că ei nu învățaseră încă să obțină mâncarea din pământ sau să consume din viața animală care abundă în jurul lor. A venit timpul pentru noi să ne civilizăm pe noi înșine printr-o totală directă și imediată eradicare a sărăciei”³⁷.

„Combaterea sărăciei. Construirea păcii” este tema aleasă de Papa Benedict al XVI-lea pentru mesajul cu ocazia Zilei Mondiale a Păcii, ce va fi celebrată în Biserica Catolică la 1 ianuarie 2009. „Tema aleasă de Sfântul Părinte, subliniază nevoia familiei umane de a găsi un răspuns urgent la grava problemă a sărăciei, văzută ca o problemă materială dar mai presus de toate ca una morală și spirituală”³⁸.

Comunicatul amintește faptul că Papa – într-un mesaj adresat Organizației ONU pentru Alimentație și Agricultură, la 2 iunie – a denunțat scandalul sărăciei globale cu următorii termeni: „Sărăcia și malnutriția nu sunt o simplă fatalitate, provocată de situații de mediu adverse sau de calamități naturale [...] Considerațiile pur tehnice și economice nu trebuie să prevaleze asupra datoriilor de justiție legate de oamenii care suferă de foame”³⁹. Comunicatul continuă: „Scandalul sărăciei relevă insuficiențele sistemelor curente de conviețuire umană în promovarea realizării binelui comun. Acest fapt impune o reflecție asupra rădăcinilor profunde ale sărăciei materiale și, în consecință, și asupra sărăciei spirituale care face omul indiferent la suferințele

³⁶ Adrian NECULAU / Gilles FERREOL, *Aspecte psihosociale ale sărăciei*, traducere de Marinela Ighim, Ed. Polirom, Iași, 2005, pp. 23-24.

³⁷ Martin Luther KING Jr., apud ***, *Combaterea sărăciei. Construirea păcii*, nr. 3/176, <http://www.catholica.ro/stiri/show.asp?id=16137>, (01/07.2008).

³⁸ ***, *Combaterea sărăciei. Construirea păcii*, nr. 3/176, <http://www.catholica.ro/stiri/show.asp?id=16137>, (01/07/2008).

³⁹ *Ibidem*.

altora. Răspunsul trebuie deci căutat în primul rând în convertirea inimii omului la Dumnezeuul carității, pentru a atinge sărăcia spirituală în termenii mesajului mântuirii vestit de Iisus în predica de pe munte: Fericii cei săraci cu spiritul, căci a lor este Împărăția Cerurilor”⁴⁰.

De asemenea, merită să realizăm o incursiune asupra sărăciei în Europa. Astfel, creșterea în „sărăcia cronică” și în sărăcia în rândul femeilor sunt un factor comun în țările europene. Aceasta este concluzia la care a ajuns primul raport *Caritas* pe scară continentală. Raportul asupra sărăciei în Europa, prezentat vineri, include o analiză a situației în 43 de țări europene, precum și recomandările de politici către Uniunea Europeană și către fiecare dintre țări.

Conform documentului, dintre țările cele mai bogate (majoritatea membre ale Uniunii Europene), Italia are cel mai mare procent de săraci (14,2%), urmată de Marea Britanie (13,4%). Belgia și Finlanda au cea mai mică rată (5,2% fiecare). Dintre țările ne-membre ale UE, Federația Rusă are cel mai mare procent de săraci (20,1%). Țările cu venitul cel mai mic sunt

Raportul îi clasifică pe imigranți printre cei mai săraci. Este criticat „un sistem ostil și puternic birocratizat” pentru cei care cer azil politic. În Europa, mișcarea refugiaților afectează în special zonele fostei Iugoslavii. Aici se află, de exemplu, 625.800 bosnieni împrăștiați în 40 de țări. O atenție specială este acordată populației țiganilor. În Europa există 8 milioane, majoritatea dintre ei trăind în România (între 1,8 și 2,5 milioane) și în Bulgaria (între 700.000 și 800.000).

„Raportul speră să arate fața sărăciei în Europa și să ducă la începerea unei discuții privind implementarea politicilor sociale efective pentru a ajuta straturile cele mai slabe ale populației, nu doar în țările membre ale UE, ci și în țările candidate și în acelea care nu au cerut admiterea”, a explicat într-o conferință de presă secretarul general al Caritas-Europa, Bruno Kapfer⁴¹.

„Chiar și în țările din UE, lipsa protecției sociale pentru clasele cele mai slabe este surprinzătoare”, a declarat Francesca Vencato, responsabilă din partea Caritas-Europa cu politicile sociale. „În țările răsăritene ne-candidate, există un deșert total în privința ajutorului social”⁴². În consecință, raportul cere „o mai mare solidaritate financiară între țările membre ale UE, țările candidate, și acelea care nu sunt candidate”⁴³, și implementarea politicilor sociale pentru eradicarea șomajului, și în favoarea sănătății și a educației, incluzând ajutoare și facilități pentru familiile aflate în dificultate, părinții singuri, bătrâni și imigranți.

PARTEA A III-A

Viața omului este totodată mijloc și scop pentru desăvârșirea sa. Este mijloc, deoarece este punct de pornire al vieții morale și stadiu al activității de creștere morală. Este scop, pentru că are destinație să se reînnoiască în învierea comună și să participe la fericirea viitoare. Omul ca fiu al lui Dumnezeu și „fiu al împărăției Sale” (*Mt* 8, 12) are datoria să slujească viața sa, umblând cu vrednicie după chemarea cu care a fost chemat (*Ef* 4, 1), „până ce Hristos va lua chip” în el (*Ga* 4, 19).

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Citat la: Marian PREDĂ, *op. cit.*, p. 25.

⁴² Cornelia Mihaela TESLIUC / Lucian POP / Emil TESLIUC, *op. cit.*, p. 132.

⁴³ *Ibidem*.

Viața este un dar al lui Dumnezeu. Omul a fost creat ființă vie (*Fc 2, 7*) spre a-și trăi viața așa cum a fost dată de Dumnezeu – cu dăruire, nu în mod egoist. Creștinismul mărturisește și învață că viața eternă a omului depinde de viața aproapelui. Iar calitatea vieții eterne depinde de câtă viață, cu adevărat omenească, am pus în viața aproapelui. Astfel spus, de câtă viață spre viață am oferit aproapelui, nu „viață” spre moarte (*Leben zum Leben* sau *zum ewigen Leben*), în replică față de *Sein zum Tode* (Martin Heidegger)⁴⁴.

Viața, după învățătura creștină, nu este o creatură omenească, ci un dar al lui Dumnezeu. Creștinul recunoaște că s-a creat de Dumnezeu și pentru El, „după chipul și asemănarea Lui” și că viața sa este sfântă și inviolabilă. „Căci nimeni dintre noi nu trăiește pentru sine și nimeni nu moare pentru sine. Că dacă trăim, pentru Domnul trăim și dacă murim, pentru Domnul murim. Deci, și dacă trăim și dacă murim, ai Domnului suntem” (*Rm 14, 7-8*). Ceea ce înseamnă că nu ne aparținem nouă, ci Domnului, Care are absoluta suveranitate asupra vieții noastre.

Așa cum originea vieții se reduce la voia liberă a lui Dumnezeu, la fel și continuarea ei. Astfel, omul nu poate dispune de ea, după bunul plac, fără a pacatui. Dumnezeu, chemându-l pe om la existență, nu-l pune în fața alegerii: să primească sau să refuze darul vieții. Aceasta îi este dată și trebuie să o utilizeze potrivit poruncilor divine. Omul nu este „proprietarul” absolut al vieții, aceasta nefiind, în ultima analiză, opera sa, ci a lui Dumnezeu.

Omul este o ființă apofatică, însetat de cunoaștere prin însăși constituția sa. Exisă în acesta o sete continuă, de viață și comuniune, sete prin care tinde pururea spre desăvârșire⁴⁵. Numai un suflet adânc ca cel al omului poate să fie pururea însetat de o comuniune de care nu se poate sătura niciodată. Toate aceste considerații ne conduc spre dimensiunea apofatică a omului ce provine din dorința sa de a înainta nesfârșit în taina vieții. Necesitatea de a epuiza prin cunoaștere misterul propriu, îl mână pe om la transcendere eternă, care e totodată o îmbogațire eternă a vieții și a cunoașterii sale. Apofatismul ține în eternitate ființa umană într-o tensiune ce are ca scop unirea continuă cu Prototipul său⁴⁶.

Prin intrarea unei persoane în comuniune cu Dumnezeu, prin dăruirea ființei sale lui Dumnezeu, prin unirea sa cu Dumnezeu, se îmbogațește, crește dumnezeiește, se desăvârșește, devenind făptură umană îndumnezeită. Iubirea este virtutea teologică prin care se realizează cea mai deplină unire cu Dumnezeu și prin Dumnezeu cu altă ființă iubită, iar în cele din urmă, cu toată făptura. Cel mai important lucru rămâne să dobândim iubirea lui Dumnezeu. Improprierea iubirii devine, prin iubirea noastră, este înșiși scopul vieții creștine. Este una cu dobândirea Sfântului Duh, cu dobândirea harului îndumnezeitor⁴⁷.

Sinuciderea numită și **suicid**⁴⁸, (din latină *sui caedere*, a se omorî pe sine) sinuciderea este actul prin care cineva își ia singur viața. În unele religii, sinuciderea este considerată un

⁴⁴ Pr. Prof. Dr. Vasile RĂDUCĂ, „Despre transplantul de organe din punct de vedere ortodox”, în: *Ort*, LXVII (2004), nr. 3-4, p. 117.

⁴⁵ Preot Ioan C. TEȘU, *Omul Taina Teologica*, Ed. Christiana, București, 2002, p. 150.

⁴⁶ Pr. Prof. D. STANILOAE, *Chipul nemuritor a lui Dumnezeu*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1987, p. 16.

⁴⁷ Pr. Prof. Ilie MOLDOVAN, „În Hristos și în Biserică”. *Adevărul și frumusețea căsătoriei. Teologia iubirii.*, vol. II, Alba-Iulia, 1996, p. 35.

⁴⁸ Din punctul de vedere a psihologei, sinuciderea are 4 mari categorii distinctive: a) Sinuciderea **maniacă** - se datorează halucinațiilor sau concepțiilor delirante. Bolnavul se omoară pentru a scăpa de un pericol sau de o rușine imaginată. Halucinația apare brusc, și la fel și tentativa de sinucidere, iar dacă în clipa următoare, încercarea a eșuat, ea nu mai este reluată, cel puțin pentru moment; b) Sinuciderea **melancolică** - este legată de o stare generală exagerată de depresie și tristete, care-l determină pe bolnav să nu mai aprecieze relațiile sale cu oamenii și lucrurile din jur. Viața este văzută în negru, și i se pare plictisitoare și dureroasă. Acești bolnavi sunt foarte perseverenți în țelul urmărit; c) Sinuciderea **obsesivă** - nu are un motiv real sau imaginar, ci este cauzată doar de ideea fixă de a

păcat, iar în unele state, e un delict. Pe de altă parte, în alte culturi, sinuciderea este văzută ca o modalitate onorabilă de a scăpa din situații umilitoare, sau prea dureroase.

Percepția sinuciderii a fost astfel influențată de mediul cultural, și de abordarea temelor existențiale precum religia, onoarea și sensul vieții. În cele mai multe religii occidentale și asiatice, creștinism, islam, iudaism, budism și hinduism, sinuciderea este condamnată. În Japonia, în perioada samurailor pe de altă parte, seppuku, sinuciderea rituală, era văzută ca o modalitate onorabilă de a plăti pentru greșeli sau eșecuri. Sinuciderea mai are loc și ca formă de protest (auto-incendierea, de pildă). Suicidul a fost folosit și în scopuri militare, începând cu kamikaze din al doilea război mondial, și până la teroriștii din prezent.

Problematica sinuciderii este una destul de complexă și imposibil de explicat într-o manieră exhaustivă doar într-un mic subcapitol. Ne întrebăm deseori ce se afla în spatele unei tentative de suicid, în spatele unei sinucideri. Se pare că la sinucidere ajung de obicei persoanele care cad într-o extremă a vieții: nihilistii, pasionații de magie, ocultism, fanii rock-ului satanic, cei foarte bogați, cei foarte săraci etc⁴⁹. Omul temperat, omul de mijloc, care nu exagerează cu nimic, nu trece, de obicei, prin astfel de ispite. În capcana deznădejzii și în umbra morții se ajunge și din pricina lipsurilor materiale – deseori invocate, a greutăților vieții și, mai ales la tineri, din cauza unei comunicări deficitare cu cei din jur și a lipsei de iubire. Psihologii, psihanalizii sau sociologii vin cu diverse lămuriri și răspunsuri, fiecare clasifică cauzele și dă soluții tămăduitoare. Există un element în această ecuație care nu e luat în seamă; se uita că spre cumplita deznădejde cei slabi sunt împinși și prin lucrarea diavolului care de la început, a fost ucigător de oameni și nu a stat într-o adevăr (*In 8, 44*).

E imperios necesar să anihilăm pesimismul exagerat (deznădejdea), promovând optimismul vieții creștine. Trebuie depistate din timp persoanele cu disponibilitate mărită spre suicid și ajutate să depășească starea nefericită în care se zbat. O statistică citată de părintele John Breck spune că în 91% dintre cazurile tipice de sinucidere și de tentative de sinucidere, mediile familiale examinate erau clasificate drept instabile ori haotice⁵⁰.

În astfel de „focare”, terapia cea mai bună e încercarea de a crea o comuniune fraternă și agapică în rugăciune și cateheza susținută pentru a-i deschide pe aceștia spre viața comunitară. Adevărata terapie e fără îndoială Însuși Hristos, bunul samaritean. Pe cel disperat să-l aducem la Hristos, să-l înfățișăm Lui spre a lua adevărata vindecare. E clar că ne aflăm, ontologic vorbind, sub povara păcatelor noastre⁵¹. Sfânta Scriptură spune: „Viața veșnică este aceasta: să Te cunoască pe Tine singurul Dumnezeu adevărat și pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis” (*In 17, 3*). Păcatul însă pervertește, degradează cunoașterea. Când nu-L căutam pe Dumnezeu ne simțim dezrădăcinați, uscați, triști și goi. Lumea acesta care fuge teribil de Dumnezeu e în suferință, în boală, în agonie. Din nefericire, lumea actuală e prea agitată că să-și de-a seama de starea în care se află.

Disperarea vine din fuga de Dumnezeu! El însă ne îndeamnă la fiecare pas al Evangheliei Sale: „Bucurați-vă” (*Mt 5, 12; 28, 9; Lc 6, 23; 15, 6; 15, 9*); Sfântul Pavel, de asemenea (*Ro 12,*

muri; d) Sinuciderea **impulsivă** sau **automată** - este la fel de nemotivată ca și cea obsesivă, dar ea apare brusc, și bolnavul nu-i poate rezista. Vezi: Emile DURKHEIM, *Despre sinucidere*, Institutul European, Iași, 1993, pp. 23-27.

⁴⁹ În ultimii ani a crescut îngrijorător numărul sinuciderilor; potrivit ultimului Raport IML, în 2002, la nivelul întregii țări s-au înregistrat 3486 de sinucideri, ceea ce reprezintă o creștere semnificativă față de anul 2001 (3127). Raportul menționează că această evoluție sugerează un posibil nou val de creștere a numărului sinuciderilor care ar putea avea ca „apogeu” anul 2004 (sursă: ***, *Jurnalul național*, 11 martie 2004, p. 7).

⁵⁰ Preot Prof. John BRECK, *Darul sacru al vieții*, Ed. Patmos, Cluj-Napoca, 2001, p. 347.

⁵¹ Episcop Nicolae VELIMIROVICI, *Răspunsuri la întrebări ale lumii de astăzi*, vol. 1, Ed. Sophia, București, 2005, p. 282.

12, 15; 2 Co 12, 11; Flp 2, 18; 3, 1; 4, 4; 1 Tes 5, 16). Psalmistul spune: „Doamne, când s-au înmulțit durerile mele în inima mea, mângâierile Tale au veselit sufletul meu” (Ps 93, 19), iar într-un alt loc: „Că m-ai veselit, Doamne, întru făpturile Tale și întru lucrurile mâinilor Tale mă voi bucura” (Ps 91, 4). Credința și împlinirea poruncilor lui Dumnezeu umplu inima de bucurie sfântă... Căutarea lui Dumnezeu aduce bucurie și veselie, pentru că cel ce caută află, cel ce cere primește (cf. Mt 7, 7). „Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte se vor adăuga vouă” (cf. Mt 6, 33).

Golul acela întunecat din suflet pe care-l simte cel ce are gânduri de suicid nu-l poate umple decât Hristos, Lumina lumii, căci spune lămurit Evanghelistul Matei citând pe Isaia Proorocul: „Poporul care stătea în întuneric a văzut lumina mare și celor ce ședea în latura și în umbra morții lumină le-a răsărit” (Mt 4, 16; Is 9, 1).

Sinucigașul prin actul său nefericit i se substituie lui Dumnezeu și se crede el stăpânul vieții și al morții, delimitându-se total de condiția sa în raport cu existența (Kirilov). Acesta este păcatul împotriva Duhului Sfânt despre care Hristos a spus că nu se va ierta nici în veacul acesta nici în cel viitor (Mt 12, 32), tocmai pentru faptul că nu mai există pocăință, producând revoltă împotriva lui Dumnezeu cu puternice antecedente demonice. De aceea moartea sinucigașilor este cea mai tristă dintre toate morțile posibile, neputând fi egalată nici măcar de marile genociduri criminale și catastrofe ale umanității.

Tratatul de morală creștină al profesorului grec Georgios Mantzaridis prezintă sinuciderea ca cel mai josnic act al naturii umane, care dovedește *egoism și meschinărie*, în opoziție cu jertfa de sine, semn de iubire supremă care înobilează firea. Actul suicidal are, însă, și diverse cauze sociale cu implicații majore, determinând o largă responsabilizare morală a tuturor membrilor comunității: „Când omul se înstrăinează de Dumnezeu și de semenii lui, se înstrăinează de viață și de sensul ei. Dar astfel devine prizonierul propriului ego și poate ajunge până la sinucidere... În general, coeficientul sinuciderilor premeditate este foarte mic. În covârșitoarea lor majoritate, sinuciderile sau încercările nereușite de sinucidere se datorează unor stări psihice rele pasagere sau unor impasuri și urmăresc să transmită prin dramatismul lor implorarea ajutorului și a sprijinului. De aceea, de regulă, lasă deschise toate posibilitățile acordării de ajutor din partea celorlalți”⁵².

Dar cele mai grele consecințe sinuciderea le are la nivelul spiritual al persoanei. „Ca faptă a deznădejdiei sinuciderea dovedește și necredință. Punându-și capăt vieții, omul neagă lui Dumnezeu însușirea de Domn și manifestă necredință față de iubirea Lui și purtarea Lui de grijă. Creștinul adevărat crede că Dumnezeu îi poartă de grijă și că nu îngăduie să fie ispitit mai mult decât poate. Nu doar că îl poate izbăvi din orice rău venit asupra sa, dar îl poate și ajuta să îl înfrunte pe acesta pentru folosul său real și veșnic”⁵³.

De aceea, Biserica Ortodoxă, dincolo de orice insensibilitate și prejudecată, nu poate săvârși slujba înmormântării pentru sinucigași, cu excepția celor bolnavi psihic, dintr-un motiv de logică a credinței: la înmormântare noi ne rugăm pentru *robul lui Dumnezeu adormit în dreapta credință și în nădejdea învierii*, iar sinucigașul prin gestul său tocmai a renunțat la această calitate, devenind rob al deznădejdiei, care nu moare, nicidecum, în nădejdea învierii și a vieții veșnice, el însuși respingând astfel înmormântarea creștină

Mintea și inima omenească sunt universuri tainice în care se ascund posibilități și puteri nebănuite. Uneori, datorită poverilor vieții, în ele se declanșează mișcări uriașe ale forțelor iraționale, care-l fac pe om capabil de orice faptă necugetată a cărei urmări nu mai pot fi

⁵² Prof. Dr. Georgios MANTZARIDIS, *op. cit.*, p. 496.

⁵³ *Ibidem*, p. 497.

reparate. Îndemnul Mântuitorului Hristos și a Sfinților Părinți spre rugăciune neîncetată trebuie receptat ca o terapie eficientă de curățire a minții și a inimii, a unirii celor două și a stăpânirii lor prin voința rațională pusă în slujba iubirii lui Dumnezeu, pentru ca cele două să nu fie deturnate de la rostul lor și s-o ia razna.

Părintele Timothei Kilifis spune că viața este o „junglă”, care implică o luptă continuă cu greutățile și ispitele de tot felul, iar datoria omului este de a lupta. „Cei care spun că sinuciderea este o dovadă de curaj, cred că sunt oameni nebuni... Curaj înseamnă să te lupți din toate puterile cu realitatea deosebit de împovărătoare din jur. De altfel, numai astfel se formează personalitatea omului. Restul este vorbă în vânt. Atunci când nu este rezultatul unei boli psihice, sinuciderea este cea mai mare dovadă de lașitate... Tinerii sunt construiți pentru eroism, nu pentru autodistrugere și sinucidere. Tânărul normal luptă până la capăt și, fără îndoială, el va triumfa. Marile greutăți și furtuni arată cine sunt marii oameni. Și nu uitați că în mijlocul celei mai cumplite furtuni, căpitan alături de voi în corabia vieții, poate fi atotputernicul Hristos. Cu un asemenea echipaj nu veți ajunge niciodată la sinucidere”⁵⁴.

Dintr-o altă perspectivă, **mutilarea** este un act fizic de distrugere a corpului uman, fără însă a-i provoca moartea. Actele de mutilare cuprind și amputarea, arderea, flagelarea și tatuarea. În unele cazuri, mutilarea s-a aplicat și corporilor decedate, precum cele ale soldaților care au fost mutilați după ce au fost uciși de inamici. Unele triburi foloseau mutilarea în scopuri ritualice. Nu trebuie să uităm că mutilarea a fost aplicată tuturor condamnaților la moarte (în special romanii aplicau biciuirea). În drept mutilarea este condamnată cu pedepse drastice⁵⁵.

Trupul este organul prin care se manifestă conduita noastră morală. Apostolul neamurilor ne îndeamnă să aducem trupurile noastre ca pe o jertfa vie, sfântă și plăcută lui Dumnezeu (*Rom* 12, 1), căci la judecata vom fi judecați după faptele pe care le vom săvârși în trup. Atunci când va avea loc învierea universală a morților, când vor învia dreptii și păcătoșii (*FA* 24, 15); aceștia vor învia cu trupurile lor în care au trăit pe pământ. După cum Iisus Hristos, care este prototipul învierii noastre, a înviat cu același trup cu care a murit, tot așa se va întâmpla și cu noi ceilalți. Dar trupul care va învia nu va mai fi supus stricăciunii.

Prin urmare, în creștinism trupul este recunoscut ca parte integrantă sau componentă esențială a personalității umane complete. În plinătatea ființei sale omul nu este conceput ca ființă pur spirituală, ci ca spirit întrupat. Această doctrină este prezentă în Sfânta Scriptură și în tradiția Bisericii⁵⁶.

Legalizarea **eutanasiei**⁵⁷ suscită aprinse dezbateri etice, medicale, juridice și religioase, punând practic în discuție limita până la care trebuie exercitată protecția dreptului la viață. Paradoxal, tocmai dreptul la viață – un principiu esențial, constituind condiția indispensabilă de-a exercita celelalte drepturi garantate, nu se bucură de stabilirea unor frontiere bine determinate⁵⁸.

Eutanasia reprezintă o problemă extrem de complexă, care se situează practic la confluența dintre viață și moarte, dintre liberul arbitru și canoanele religioase, între terapie și intervenție medicală deliberată pentru a provoca moartea⁵⁹.

⁵⁴ T. KILIFIS, *Tinerețe curată, tinerețe frumoasă*, traducere Anca Popescu, Ed. Sophia, București, 2006, pp. 112-113.

⁵⁵ ***, „Mutilation, maiming”, în: *Encyclopædia Britannica Eleventh Edition*, p. 1044.

⁵⁶ Remus RUS, „Trupul în istoria religiilor”, în: *BORom*, XXII (1987), nr. 4-6, p. 67.

⁵⁷ Vom folosi în întreaga lucrare forma *eutanasie* și nu *euthanasiei*. Motivul care ne-a determinat să optăm pentru această formă este de la sine înțeles: limba română nu transliterează în niciun cuvânt litera grecească θ cu *th*, ci cu *t*.

⁵⁸ M.M. PIVNICERU / F.D. DĂSCĂLESCU, „Limita inferioară a dreptului la viață: între protecția fetusului uman, dreptul la avort și progresul științelor biomedicale”, în: *Revista Română de Bioetică*, vol. I (2003), nr. 4, p. 114.

⁵⁹ D. MARTY, *Raportul asupra eutanasiei al Comisiei asupra problemelor sociale, de sănătate și de familie din cadrul Adunării Parlamentare a Consiliului Europei*, <http://assembly>.

Eutanasia poate fi de două feluri: activă și pasivă⁶⁰. Eutanasia activă reprezintă comiterea unor acte în vederea provocării morții (cum ar fi: scoaterea din funcțiune a unui aparat, administrarea unui medicament într-o doză capabilă să antreneze moartea, administrarea unei injecții letale, etc.), în urma unei cereri repetate și a unei reflecții îndelungate a unui pacient⁶¹. Eutanasia pasivă constă în neacordarea sau întreruperea unui tratament, știind că astfel urmează să se producă moartea pacientului în cauză, în special în cazul în care „soluția” ar consta în încercarea de menținere în viață a unui pacient printr-un tratament agresiv și inutil – practica de altfel condamnată de etica medicală, cu atât mai mult cu cât persoana în cauză a refuzat acest tratament⁶².

Eutanasia este însă distinctă de sinuciderea asistată medical (SAM), în cazul din urmă medicul sau un alt membru al personalului medical îl ajută să se sinucidă, la cererea repetată și bine analizată a acestuia (de exemplu, pacientului i se prescrie o rețetă cu o substanță letală, i se indica cum să oprească singur aparatele de resuscitare sau i se oferă o mască și un tub cu un gaz ce provoacă moartea). Totuși, în pofida acestei distincții, mai ales din motive practice, diferența dintre eutanasiere și sinuciderea asistată a fost ștersă, cele două acțiuni fiind asimilate deseori într-o singură noțiune, cea de eutanasiere.

Problema legalizării eutanasiei se afla în centru atenției opiniei publice în majoritatea țărilor vest europene și în Statele Unite ale Americii⁶³. În estul Europei (inclusiv în România) starea precară a spitalelor și perioada dificilă de tranziție prin care trec sistemele medicale nu au oferit prea des ocazia dezbaterii eutanasiei și mediatizării numeroaselor controverse, deși cazuri au existat și există în continuare.

Ceea ce trebuie menționat de la început este că nu există o poziție legală unitară în privința eutanasiei. Un punct de plecare în acest sens l-ar putea constitui *Recomandarea Consiliului Europei nr. 1418/1999* vizând protecția drepturilor omului și demnității bolnavilor incurabili și muribunzilor⁶⁴, adresată guvernelor statelor membre. Principiul general este exprimat la punctul 1: „Consiliul Europei are ca vocație protejarea demnității umane și drepturile ce decurg din aceasta”.

Cei care se opun legalizării eutanasiei se folosesc și de argumentul că ar fi contradictoriu să se militeze pentru abolirea completă a pedepsei cu moartea și totodată pentru acceptarea eutanasiei. Din punct de vedere religios se susține ca eutanasierea este contrară voinței lui Dumnezeu, așa cum este ea exprimată într-una din cele zece porunci: „să nu ucizi”. Pentru cei care refuză să se servească de argumentul religios, dar doresc să aducă în discuție problemele de etică, eutanasierea este contrară deontologiei specifice medicinei, mai exact principiului „primum non nocere” și jurământului lui Hippocrate. În sfârșit, cei care se opun eutanasiei susțin că nu s-

coe.int/Mainf.asp?link=http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc03/FDOC9898.htm, p. 3 (10/09/2008).

⁶⁰ Alții medici consideră că eutanasierea are și următoarele forme: *eutanasierea voluntară* - eutanasierea la cererea sau cel puțin cu consimțământul pacientului; *eutanasierea involuntară* - eutanasierea împotriva dorinței unei persoane competente (care își poate exprima voința); *eutanasierea non-voluntară* - eutanasierea unui pacient non-competent, precum persoane suferind de demență senilă sau copii mici.

⁶¹ PS CALINIC Botășăneanul, *Tanatologie și nemurire*, teză de doctorat, Ed. Cantes, Iași, 1999, p. 82. Descrieri amănunțite despre aceste tipuri ale eutanasiei, vezi la: J. BEHNKE, *Dilemmas o euthanasia*, Anchor Books, New-York, 1975, pp. 34-36; Q.B. DOWNING, *Euthanasia and Right to Death*, Ed. Peter Owen, Londra, 1969, pp. 12-15; D. LABBY, *Life and Death*, University of Washington Press, 1968, pp. 34-36.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ J.-F. RENUCCI, *Droit européen des droits de l'homme*, L.G.D.J. 3e ed., Paris, 2002, p. 81.

⁶⁴ A se vedea: <http://assembly.coe.int/Mainf.asp?link=http%3A%2F%2Fassembly.coe.int%2FDocuments%2FAdoptedText%2FTA99%2FFREC1418.HTM>. (23/08/2008).

ar putea găsi niciun cadru legal exonerator de abuzuri. Astfel, sub masca eutanasiei sau „uciderii din compasiune” s-ar putea săvârși crime veritabile, mobilul lor fiind reprezentat de anumite interese ale membrilor familiei, perspectiva unor câștiguri financiare, lipsa spațiilor din spitalele sau chiar motive politice⁶⁵.

În primul rând principiul fundamental în materia *Drepturilor Omului* este ca acestea sunt recunoscute în vederea respectării demnității umane. Eutanasia este expresia autodeterminării: fiecare individ pentru respectarea demnității în contextul propriului său sistem de valori are dreptul de a lua decizii privind propria sa viață sau moarte. Toată problema poate fi redusă la dreptul unei persoane de a muri în demnitate, fiind o chestiune de libertate și egalitate în fața morții. În plus, acest drept nu implică pentru personalul medical nicio obligație de a lua parte la un act de eutanasiere.

Adepii eutanasiei subliniază că nimeni nu poate impune unui bolnav incurabil să continue să îndure suferințe intense și o angoasă permanentă, de vreme ce respectiva persoană și-a exprimat în mod clar dorința de a muri. În plus, nu ar fi prima abatere de la deontologia profesiei, o situație similară fiind în cazul avorturilor (deși împotriva preceptelor deontologice, avortul a fost legalizat în majoritatea țărilor lumii)⁶⁶.

Eutanasia va fi un subiect actual atât timp cât vor predomina acei factori care au adus-o în actualitate, atât timp cât viața va da o luptă cu moartea și durerea. Însă, până va mai înceta să mai fie de actualitate, va zdruncina sistemele religioase, practicile morale, gândirea filozofică, într-un cuvânt morala și conștiința umană⁶⁷.

Având în vedere amploarea fenomenului, se pune problema reglementării situațiilor în care eutanasia este practică. Pe plan european, în opinia noastră, putem structura trei concepții legislative pentru reglementarea eutanasiei. Astfel, există țări ca Franța, România și majoritatea țărilor est-europene care ignoră problema eutanasiei⁶⁸. În a doua categorie se află țările care sancționează această faptă dar de obicei cu o pedeapsa atenuată pentru autor (Germania, Portugalia, Austria). În sfârșit, a treia categorie e reprezentată de țările în care practicarea eutanasiei este admisă, dar în anumite condiții strict enunțate de lege (Olanda, Belgia)⁶⁹.

*

Din punct de vedere creștin, putem afirma că suferințele, durerile și încercările, în general, sunt date omului sau permise de Dumnezeu pentru următoarele scopuri binefăcătoare:

- 1) ca o încercare a omului: „Ca pe aur în topitorie, așa i-a lămurit” (*Int Sol* 3, 6);
- 2) pentru căință: „Doamne, pe Tine Te-au cautat și în vreme de restriște...” (*Is* 26, 16);
- 3) pentru umilință: „Și pentru ca să nu mă trufesc cu măreția descoperirilor, datu-mi-s-a mie un ghimpe în trup, un înger al satanei, să mă bată peste obraz, ca să nu mă trufesc” (*2 Co* 12, 7);
- 4) pentru dovada simpatiei și iubirii din partea celor care nu suferă, pentru cei care suferă;
- 5) pentru cinste și slava celor care rabdă și luptă până la sfârșit: „Fericiti cei prigoniți pentru dreptate, ca a lor este Împărăția cerurilor” (*Mt* 5, 10);

⁶⁵ D. MARTY, *op. cit.*, p. 12.

⁶⁶ D. MARTY, *op. cit.*, p. 13.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ Chestionarul relativ la eutanasiere al Consiliului Europei pentru statele membre, site-ul Internet: <http://www.coe.int/T/E/Legal%5FAffairs/Legal%5Fco%2Doperation/Bioethics/Activities/Euthanasia/Answers%20Euthanasia%20Questionnaire%20E%2015Jan03.asp#TopOfPage>.

⁶⁹ J.-F. RENUCCI, *op. cit.*, p. 81.

6) pentru arătarea atotputerniciei lui Dumnezeu;

7) pentru pedeapsa (de exemplu, plăgile trimise de Dumnezeu lui Faraon) etc.⁷⁰

În consecință, credinciosul trebuie să rabde cele date de Dumnezeu prin căință, deoarece, după învățătura creștină, nu există păcat care nu poate fi iertat de El. Încredinându-ne în mila și iubirea lui Dumnezeu, ajungem la concluzia că niciodată n-avem dreptul să intervenim cu brutalitate în scoaterea vieții celui suferind, având ca pretext mila sau compătimirea lui. Exemplu ne-a dat însuși Mântuitorul „tămăduind toată boala și toată neputința în popor” (Mt 4, 23) și „umblând toată viața Sa, făcând bine și vindecând pe toți” (FA 10, 38).

Grija permanentă a Mântuitorului față de cei bolnavi, vindecarea bolnavilor și învierea din morți a lui Lazăr, sunt argumente împotriva și nu pentru eutanasiu. Pe bolnavul care zăcea și suferea de 38 de ani, Mântuitorul îl întreabă: „Vrei să fii sănătos?” și îl vindeca, nu-l ucide pentru a-l scăpa de suferințe, așa cum ar fi trebuit să facă după concepțiile eutanasiștilor.

După morala creștină, nici cele mai grele suferințe nu îndreptățesc distrugerea vieții, căci orice clipă a ei, dacă pare fără sens pentru viața pământească, prețuiește mult, chiar foarte mult, sub aspectul moral pentru viața de dincolo, putând prilejui creștinului căința pentru păcatele sale. De aceea, și Mântuitorul pretinde să ne ducem cu răbdare crucea vieții, adică să suportăm orice suferință cu deplina încredere în milostivirea divină. Iisus Hristos, pe lângă poruncile către ucenicii Săi, a lasat-o și pe aceasta: „tămăduiți pe cei neputincioși, înviați pe cei morți, curățiți pe cei leproși...” (Mt 10, 8). Cu această poruncă suntem obligați să ajutăm și noi pe aproapele nostru.

Venind cu cel de-al doilea argument, adică al *dreptului* fiecărui individ de a-și pune capăt vieții sale și de a cere terminarea ei, apărătorii eutanasiu susțin că omul este o persoană liberă și domn al vieții sale, având încă și „dreptul” de a alege însăși moartea sa, adică „dreptul de alegere între viață și moarte”. Dar acest „drept” al omului nu este posibil de acceptat în concepția creștinismului. Omul nu este creator al eului său și al libertății sale. Existența și libertatea omului se leagă de părinții săi, de aproapele lui, de mediul înconjurător și, în sfârșit, de Dumnezeu. Deci, libertatea omului nu este absolută. În primul rând, trebuie subliniat faptul că niciun om nu intră cu voia lui în viață. Venirea pe lume a fiecăruia este rezultatul folosirii uneia dintre libertățile altor oameni. Dar și continuarea vieții nu depinde absolut de el, deoarece mulți factori exteriori exercită în el o influență directă și indirectă.

Libertatea absolută se poate face posibilă numai cu referință religioasă, adică numai cu depășirea relativității. Astfel, libertatea vine ca un dar al iubirii lui Dumnezeu către om și ca rod al răspunsului omului pentru iubirea lui Dumnezeu. Creștinul rămâne și se desăvârșește în libertate, când rămâne în Hristos, când trăiește cu Duhul lui Hristos; dar, precum observa cuviosul Isaac Sirul, „nu există libertate desăvârșită în acest veac imperfect”⁷¹.

„Creștinul care filosofează Taina morții înțelege mai adânc valoarea vieții pământești. El se convinge că prezenta viață, dacă este trăită corect duce la castigarea vieții viitoare”⁷². Mântuitorul Iisus Hristos a venit pe pământ nu ca să ne omoare și să ne scoată din această viață, ci să ne lase în lume și să ne pregătească astfel încât să devenim vrednici de viața cerească. Dacă viața pământească ar fi fost ceva rău, atunci ar fi trebuit să premiem pe ucigași, pentru că omorându-ne, ar face o binefacere (!!).

⁷⁰ George APOSTOLU, *Eutanasia în lumina moralei creștine*, http://www.crestinortodox.ro/Eutanasia_in_lumina_moralei_crestine-365-13498.html (10/07/2008).

⁷¹ Sf. ISAAC SIRUL, *Cuvinte despre nevoiță*, 48.2, traducere Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Bunavestire, Bacău, 2001, p. 261.

⁷² Dr. George STAN, *op. cit.*, p. 67.

Prin moarte, creștinul înțelege sfârșitul vieții pământești, ce constă în despărțirea sufletului de trup. Omul, singura creatură care știe că va muri, este îngrijorat de moarte. Cei necredincioși, atașați de plăcerile lumii acesteia, privesc moartea cu spaimă, deoarece ei cred că odată cu moartea se sfârșește totul. Omul credincios oferă morții un sens, socotind-o ca o poartă prin care trece spre existența veșnică, pentru că „nu se poate merge la Dumnezeu fără a se trece prin moarte”. Dacă înainte momentul morții, din punct de vedere a medicinei, era considerat clipa opririi ireversibile a respirației și a circulației sanguine, datorită modificării tehnologiei de reanimare, aceste importante funcții vitale pot fi întreținute în condiții artificiale timp îndelungat, în dependență de decizia medicului. Prelungirea vieții pe cale artificială menține vitalitatea numai anumitor organe. De aceea, această problemă nu întotdeauna este obligatorie. Acest proces uneori prelungește suferința bolnavului, lipsindu-l de dreptul la un „sfârșit creștinesc al vieții, fără durere, neînfruntat, cu pace”, pentru care creștinii ortodocși se roagă la fiecare slujbă divină. Întrucât nimeni nu-și cunoaște momentul morții, trebuie să ne conformăm viața lui Dumnezeu, pentru a fi pregătiți în orice clipă de viața de dincolo de mormânt⁷³.

Cel care scoate viața unui om, distruge, așa cum am văzut, cel mai însemnat bun omenesc, care nu mai poate fi readus. Astfel, comite o dublă crimă: față de Dumnezeu, în primul rând, deoarece distruge o persoană care constituie „chipul” Lui și pe care El a creat-o pentru un scop înalt. În al doilea rând, încalcă una dintre poruncile Decalogului: „Să nu ucizi” (Iș 20, 13) cu care Sfânta Scriptură declară însemnătatea vieții⁷⁴.

În altă ordine de idei, credem că sensul morții este extrem de bine hermeneutizat în gândirea Apostolului Pavel: *a vieții este Hristos, iar a muri câștig*. Creștinul autentic își duce până la capăt crucea în Hristos, așa cum și Hristos și-a dus-o până la capăt „pentru noi și pentru a noastră mântuire”. Hristos ne-a pus în inimile noastre o „învățătură” Lui, cerându-ne și dându-ne curaj să cultivăm viața pentru ea, să știm în mod sigur că El ne-a izbăvi de moarte prin moartea Lui, întrucât este cu adevărat Dumnezeu⁷⁵.

De cele mai multe ori, ideologiile și practicile moderne au o rădăcină în trecut. Spre exemplu, planificarea familială – considerată act modern de planificare a sarcinilor – are o vechime considerabilă. Dovezile istorice ne arată că aproape cu 3000 de ani îHr, exista practica contracepției. Cele mai vechi metode de contracepție (în afara abstenenței) sunt *coitus interruptus*, metodele de barieră și metode pe bază de ierburi. *Coitus interruptus* este, fără îndoială, cea mai veche metoda de contracepție.

Exista mărturii istorice care confirmă faptul că femeile din Egipt foloseau un fel de supozitor intravaginal, făcut din substanțe acide amestecate cu miere și ulei. Femeile asiatice foloseau hârtie îmbibată în ulei pe post de diafragmă, iar femeile din Europa aveau o practică similară, pe bază de ceară de albine. Prezervativul a fost inventat în secolul al XVII-lea și era făcut, la începuturi, din intestine animale. Nu era o metoda prea cunoscută, și nici prea eficientă, dar era folosit, mai degrabă, ca o metodă de contracepție împotriva infecțiilor cu transmitere sexuală, mai ales sifilisul, o boală devastatoare la vremea aceea. Femeile tinere din Constantinopol pregăteau o soluție din nisip de mare înmuiat în suc de lămâie, pe care și-o introduceau intravaginal. Cu 4000 de ani în urmă, femeile din China beau mercur pentru a preveni sarcinile nedorite. Secole mai târziu, femei din India mâncau semințe de morcov. Femeile mai aveau la dispoziție diverse metode ad-hoc de provocare a avortului. Ingerarea

⁷³ Cf. Preot Prof. John BRECK, *op. cit.*, p. 23.

⁷⁴ Ilarion V. FELEA, *Religia culturii*, Ed. Episcopiei Ortodoxe Române a Aradului, Arad, 1994, p. 45.

⁷⁵ PS CALINIC Botoșăneanul, *op. cit.*, p. 294.

anumitor otrăvuri era o practică curentă în rândul femeilor care își doreau să întrerupă sistemul reproductiv: femeile beau soluții de mercur, arsenic sau alte substanțe toxice⁷⁶.

Spațiul elenistic și cel roman relatau că avorturile și contracepția se practicau în mod curent⁷⁷. Soranus din Efes este primul care în spațiul elenistic a făcut distincția între practicile avortive și cele contraceptive⁷⁸. Practicile contraceptive, anticoncepționale și avortive, preluate de romani de la greci, au dus o perioadă la depopularea masivă a Romei, ceea ce a condus la hotărârea Senatului de a impune nașterea de copii, pentru creșterea demografică⁷⁹.

Nici spațiul iudaic, nu a fost ocolit de astfel de practici, în Sfânta Scriptură menționându-se cazul lui Onan pedepsit, de altfel, cu moartea de Dumnezeu (*Fc* 10). Legea lui Moise oprește orice formă de omucidere, chiar pruncucidere, iar mai târziu Sfântul Pavel va atrage atenția credincioșilor că tratamentele cu scop avortiv și contraceptiv sunt păcate care exclud omul de la împărăția lui Dumnezeu (*I Co* 6, 9-10; *Ga* 5, 20; *Ef* 5, 3).

Astăzi se vorbește atât de des despre planificarea familială. Planificarea familială (Family Planning) este un termen cu semnificații multiple privind asigurarea planificată și conștientă a urmașilor. Planificarea familială se referă atât la aspectul biologic, cât și la cel social. Dacă pe plan social el se referă la profesie, la calitatea muncii, la căsătorie, la asigurarea locuinței urmașilor unui cuplu familial, pe plan biologic el se referă la reproducere, la naștere și mai ales la modul controlului acestora.

Suicidul a existat din timpuri imemorabile, de când omul nu și-a mai putut suporta viața, din diferite pricini mai mult sau mai puțin întemeiate. Popoarele antice civilizate, precum grecii și romani, au avut atitudini contradictorii față de suicid. Era o vreme când l-au condamnat, considerându-l greșeală groaznică împotriva cetății, neadmițând nici înmormântarea legală a sinucigașului. A urmat, apoi, o altă vreme cu altă mentalitate, potrivit căreia suicidul era socotit act de eroism și demnitate. Și atunci foarte mulți oameni din toate categoriile sociale, fie din lașitate, fie din curaj, spre a-și „salva” onoarea atunci când viața le era în pericol, au ales suicidul (exemplu întâlnit în mod direct în Japonia, la samurai).

Aceeași atitudine de condamnare a suicidului ne-a rămas și din partea lui Aristotel: „Cine se omoară pe sine din mânie, făptuiește aceasta împotriva rațiunii drepte, ca atare el făptuiește o nedreptate. Dar pe cine nedreptățește, dacă nu cetatea. (E.N. 1138a 10). Pentru înțeleptul din Stagira, sinuciderea nu este un act de curaj, ci de lașitate: „A muri pentru a evita sărăcia sau dragostea sau ceva dureros, nu este dovada de curaj, ci mai mult de lașitate; că este o slăbiciune a spiritului să eviți greutățile. Numai muritorii superficiali, neputând să suporte chinul, își ridică viața”. (E.N. 1116a 13).

Pe de altă parte, la polul opus, erau stoicii. Aceștia, pornind de la idealul libertății de afirmare a omului ca ființă rațională, spun că atunci când nu-și poate împlini acest ideal, va fi salvat de curajul sinuciderii. Cicero preciza apoi că sinuciderea se face cu intervenția zeului, care va oferi *causam justam* (motivul valid) pentru săvârșirea faptei. Atunci, „cu siguranță înțeleptul va trece bucuros de la întunericul de aici, spre lumina de dincolo” (*Tusc. Disp.* I, 74). Această concepție și-a găsit o vastă accepție în lumea antică, fiindcă oferea speranța nemuririi și nu puțini au fost cei care au devenit victimele suicidului⁸⁰.

⁷⁶ IDEM, „Planificarea familială, controlul nașterilor și contracepțiilor”, în: *Ort*, LXIX (2006), nr. 1-2, p. 221.

⁷⁷ Vezi scrierile lui PLINIUS CEL BĂTRÂN, *Istoria naturală*, ale lui DIOSCUR DIN CILICIA, *Historia Medica* etc.

⁷⁸ Pr. Prof. Dr. Vasile RĂDUCĂ, *Planificarea familială...*, p. 221.

⁷⁹ *Ibidem*.

⁸⁰ Sorin COSMA, „Suicidul”, în: <http://www.crestinortodox.ro/Suicidul-201-23020.html> (26/08/2008).

Nici spațiul iudaic nu era străin de tehnica suicidală. Legislația Vechiului Testament nu face nicio referire la sinucidere în mod expres, însă cărțile canonice amintesc doar 5 cazuri:

1. Despre Abimelec se spune că după ce i-a fost spart capul cu o bucată de piatră, pentru a nu cădea în rușine, spunându-se despre el că „a fost ucis de o femeie”, a chemat pe purtătorul său de arme să-l ucidă (*Jud 9*, 51-55);

2-3. Regele Saul, învins în lupta cu filistenii, a cerut purtătorului de arme ca să-l ucidă, pentru a nu ajunge de batjocora dușmanilor. De teamă, purtătorul de arme refuză. Atunci Saul s-a aruncat în propria-i sabie. La fel a făcut și purtătorul de arme (*I Rg 31*, 1-5);

4. După ce Ahitofel eșuează în conspirația îndreptată contra regelui David, „s-a dus la casa sa și și-a făcut testamentul în folosul casei sale, apoi s-a spânzurat și a murit și a fost înmormântat în cetatea tatălui său” (*2 Rg 17*, 23);

5. Zimri, omorându-l pe rege, a domnit doar 7 zile în Tirta. Israelii revoltați și-au ales rege pe Omri, mai-marele oștirii și au înconjurat cetatea unde domnea Zimri. Când a auzit Zimri că cetatea este luată, s-a dus în odaia din fund a casei domnești și a dat foc casei domnești, în care era și a pierit” (*3 Rg 16*, 15-18).

Astăzi, suicidul și-a păstrat doar valoarea suferinței. Mulți preferă suicidul pentru a scăpa de suferințele fizice sau cele economice. Creștinul, ca atlet al lui Hristos, are menirea ca neîntrerupt să alege spre ținta chemării celei de sus (*Flp 3*, 13-14). La mântuire, ca scop final al vieții, se ajunge printr-o activitate susținută și nu printr-un act de autodistrugere. Îndemnul apostolic este foarte clar: „lucrați cu frică și cu cutremur la mântuirea voastră” (*Flp 2*, 12); spre a confirma cuvintele Domnului: „Împărăția lui Dumnezeu se ia cu asalt și numai cei ce dau asaltul o cuceresc” (*Mt 11*, 12). Aceasta înseamnă că împărăția lui Dumnezeu se cucerește prin lupta împotriva obstacolelor de tot felul, de la puterile întunericului, până la ispitele și patimile de care permanent trebuie să ne debarasăm.

Pentru lumea modernă secularizată, interesată de sexualitate ca obiect de consum și nimic mai mult, fără risc și fără scrupule, de scăparea cât mai ușoară și mai rapidă de probleme lumii disciplina Bisericii nu mai constituie o problemă. Societatea modernă și postmodernă nu-și mai pune foarte serios problema unor raporturi normale cu Dumnezeu. Ideologiile vechi și mai noi împotriva vieții umane sunt în fond, ideologii ale morții ființei umane.

Până să ajungă în România, primul val de expansiune a satanismului în Est (1990) l-a constituit formarea, pe filiera germană, a unor grupări sataniste în Ungaria, Polonia și Cehia (Moravia). Al doilea val de expansiune a început încă din 1991, când, cu sprijinul sataniștilor polonezi, iau naștere în Ucraina grupări de această factură, mai întâi în rândurile minorității poloneze (la Lvov), apoi extinzându-se în rândul tineretului din Kiev, Cernăuți și Tiraspol, ajungând în Rusia și Basarabia, odată cu prăbușirea URSS și consolidarea noilor rute transcontinentale de trafic cu droguri, din Asia Centrală.

În România, satanismul a intrat cel mai probabil pe filierele ucraineană și ungară. Conform arhivei Serviciului Român de Informații, prima grupare satanistă care a „sondat”, în 1992, posibilitatea extinderii în România a fost grupul așa-zisilor „galaxieni” din Kiev, care se închinau „celor 33 de spirite astrale” sub conducerea unui fost ofiter KGB, reangajat de grupările mafioate post-sovietice, cunoscut sub pseudonimul „Pater Disciplinarius”. Concomitent, în prima sa etapă, accesorii de tip satanist (CD-uri, publicații, amulete etc.) au fost difuzate pe teritoriul României preponderent de grupări ungare de această factură. Semnificativ în acest sens este faptul că primele concerte de „satanic trash” și „dead metal” au fost susținute, în țara noastră, de

formația ungară „The Beldamn”, cu prilejul turneului efectuat în mai multe orașe din Transilvania în perioada 21 septembrie-1 octombrie 1992⁸¹.

Cu toate acestea, la acea data, însă, existau deja nuclee sataniste autohtone bine încheiate, spre exemplu *Îngerii Morții* din Brănești – anturaj în care, la începutul anului 1993, reamintim, s-a înregistrat și un prim suicid ritual. Tot în etapa inițială, fenomenul satanist a apărut în România în mediile de vagabonzi, aulolaci, boschetari, cerșetori. Pentru aceștia, practicile pretins „sataniste” constituiau un accesoriu destinat să dea o lovitură de prestigiu sordidelor orgii heterosexuale, dar preponderent homosexuale, agrementate de consumul masiv de spirt medicinal aditivat cu Romparkin și „îndulcit” cu antigel. Este și motivul pentru care „ritualurile” erau pe măsura minților încețoșate ale participanților la aceste practici: băutul de sânge de găină, dezgropatul de stârvuri, onania colectivă. Semnele de apartenență la „clubul select” al sataniștilor erau crucea lui Nero (înțoarsă), *crucea Vieții*, pentagrame (stele în cinci colțuri, evocând simbolul comunist) și amulete macabre (în general, confecționate din resturi de cadavre)⁸². Începând din 1994, s-au semnalat și primele cazuri de prozelitism satanic în rândul unor elevi de liceu marcați de ratare și eșec școlar. Tinerii – în general semnalati și cu alte probleme, de genul prostituției ori cleptomanie – s-au lăsat atrași de anturajele de marginali, efectul fiind în general dezastruos.

Cauzele de la care se pornește spre satanism sunt multiple. Lipsa de organizare în familie, neglijența educatorilor, formatorilor, criza adolescentină, teribilismul vârstei, singurătatea, dorința de a se ralia unui grup și de a fi coordonat de un lider charismatic care, spre deosebire de părinți, îl aprobă pe adolescent în tot ceea ce face. Liderii grupul satanic mizează pe slăbiciunile tânărului, pe lipsa siguranței de sine a acestuia și mai mizează pe stimulente sexuale, alimentare, chimice, muzicale care i se condiționează. Apoi, i se impune o disciplină din ce în ce mai dură. Iar dacă tânărul se răzgândește și dorește să se retragă la un moment dat, realizează că nu mai poate. Fie că organismul este, deja dependent, fie că tânărul este amenințat cu represiunea și urmărit de foștii parteneri, care îi impun o conduită ce determină recidivă⁸³.

Practicile satanice presupune și mărturisirea de credință din partea fiecărui membru, adept și fidel al lui Satan. „Mărturisirea de credință” a „Bisericii lui Satan” proclamă următoarele:

1. Satan întruchipează satisfacerea dorințelor în locul abstenenței;
2. Satan întruchipează existența vitală în locul himerelor spirituale;
3. Satan întruchipează înțelepciunea pură în locul iluziei ipocrite;
4. Satan întruchipează amabilitatea față de cei care o merită în locul iubirii irosite pentru un nerecunoscător;
5. Satan întruchipează răzbunarea în locul întoarcerii și celui alt obraz;
6. Satan întruchipează responsabilitatea față de cei responsabili în locul griii față de șantajistii spirituali;
7. Satan întruchipează toate așa-numitele păcate, fiindcă toate acestea conduc la o satisfacție trupească, spirituală sau sentimentală⁸⁴.

⁸¹ Bogdan PĂPĂDIE, „Fenomenul satanist în România”, în: http://www.inwanet-press.com/index.php?option=com_content&task=view&id=953&Itemid=1 (21/08/2008).

⁸² Salman RUSHDIE, *Verșete satanice*, Ed. Polirom, Iași, 2006, p. 67.

⁸³ Marian Radu MOCANU, *Vremuri satanice*, Ed. Fundației Culturale Ideea Europeană, București, 2005, p. 156.

⁸⁴ Pr. Conf. Dr. Sterea TACHE, „Psihologia adeptilor sataniști și a membrilor unor secte”, în: *AFTOUB*, III (2003), p. 513.

Pentru că este un produs născut din ocultism, în satanismul pactul cu diavolul ocupă un loc important în ritualurile de inițiere. Acest ritual de inițiere presupune în mod cert „pactul cu sângele”, realizat în fața unui vrăjitor sau magician, ca reprezentant al diavolului, să se dedice de credința pe care a avut-o până în acel moment⁸⁵. „Novicii depun jurământul de supunere și ascultarea față de diavol și se obligă să nu se mai întoarcă niciodată la credința creștină, să nu se mai respecte poruncile, să se subordoneze doar lui Satan și să frecventeze sabaturile sale pe cât de frecvent posibil”⁸⁶, să promită că „se va îngriji din toate puterile sale să-i aducă lui Satan alți slujitori din rândul femeilor și bărbaților, să aducă ofrande și daruri, iar în cadrul uneui ceremonial festiv, cel puțin o dată pe lună, să jertfească un copil și să-i aducă ofrandă sângele lui. Sângele lui va servi ca hrană, în nopțile cu lună plină, vampirilor, vârcolacilor și demonilor”⁸⁷.

Principalele simboluri sataniste sunt următoarele: cifra 666, pentagrama, triunghiul întors, crucea întoarsă, crucea întoarsă, cu brațele frânte, prezentată într-un cerc, capul de țap, figuri groțesti și hidoase, păianjenul, pantera neagră, capul de mort, oase așezate pe cruce, șarpele, baphomet-ul (figură bărbătească cu chip de cap de capră).

Satanismul operează cu contramodele: Dumnezeu creștin – diavolul satanist, iubirea creștină – ura satanistă, condescendența și întrajutorarea creștină – chinuirea și uciderea satanistă, din sistem nu puteau să nu lipsească parodiarea și blasfemierea cultului creștin prin așa zisa liturghie satanică, în special. La așa-zisele „liturghii negre” se sacrifică animale, au loc violuri ritualice în grup, ca și alte manopere care urmăresc producerea suferinței prin orice mijloace⁸⁸.

De asemenea, în satanism, forța de a suporta suferințele reprezintă dovada progresului spiritual, desigur de tip satanic. Orice satanist trebuie să accepte să fie torturat și să tortureze la rândul său pe alții. Iubirea trebuie transformată în ură și, cu cât un adept reușește mai bine acest lucru, cu atât mai puțin se poate aștepta el însuși la măsuri de tortură îndreptate împotriva sa. Pe lângă tehnicile manipulatorii, de la autosugestie până la activitatea în stare de transă, alcoolul și drogurile contribuie și ajută, în opinia sataniștilor, pe cel ce le îngurgitează la atingerea anumitor stări de conștiință în cadrul ritualului⁸⁹.

O altă practică satanistă frecventă este profanarea mormintelor și deshumarea osemintelor, pentru că ei cred că în oasele mai mari ar sălășlui sufletul celui decedat, și, deci, prin deshumare, s-ar putea împărtăși cineva de „forță” pe care aceasta o presupune. Crucile sunt distruse, fie întoarse invers, fie agățate în copaci. Crima ritualică satanică este din ce în ce mai frecventă. Spre exemplu, un caz cunoscut în România este cel din 1995, când la Constanța trei tineri sataniști au comis două crime oribile: victimele aveau gâtul tăiat, iar pe frunte, obraji și piept, victimele aveau inscripționate cu cuțitul însemne satanice⁹⁰. De asemenea, sinuciderile ritualice satanice sunt și ele din ce în ce mai frecvente⁹¹.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 514.

⁸⁶ Pr. Prof. Dr. Nicolae ACHIMESCU, *Noile mișcări religioase*, Ed. Simes, Cluj-Napoca, 2002, p. 292.

⁸⁷ *Ibidem*, p. 514.

⁸⁸ J.-K. HUYSMANS, *Liturghia neagră*, Ed. Dacia, 2005, pp. 23-24; Pr. Conf. Dr. Sterea TACHE, *Psihilogia adeptilor...*, p. 515.

⁸⁹ Pr. Prof. Dr. Nicolae ACHIMESCU, *op. cit.*, p. 298.

⁹⁰ Pr. Conf. Dr. Sterea TACHE, *Psihilogia adeptilor...*, p. 515.

⁹¹ În acest caz trimitem la mărturiile lui V.P. BOROVİČKA, *Secte satanice. Episoade dramatice*, traducere Helliana Ianculescu, Ed. Niculescu, București, 1996, pp-9-255.

PARTEA A IV-A

Credința este o putere de legătură care înfăptuiește unirea desăvârșită, nemijlocită și mai presus de fire a celui ce crede, cu Dumnezeu Cel crezut. Ea este, deci, deschiderea omului, prin puterea harului dumnezeiesc, pentru dialogul iubitor cu Dumnezeu. Iar actul de credință angajează omul întreg, cu tot sufletul și cu tot trupul. Credința nu e doar o adeziune intelectuală la învățătura creștină despre Dumnezeu, ci este un mod de viață susținut de harul divin. Este acceptarea făgăduințelor lui Dumnezeu, Care se descoperă prin Iisus Hristos și împlinirea poruncilor Lui în viață. Credința folosește puterile rațiunii dar face omului sesizabile taine și realități duhovnicești și dumnezeiești superioare limitelor rațiunii și, prin aceasta, dă omului un nou impuls în cunoașterea lui Dumnezeu și a lumii zidite de El.

Credulitatea, însă, ca o acceptare simplă, fără discernământ și fără rezerve a unor învățături, este o atitudine nefirească și păguboasă a omului leneș în cele ale vieții morale și spirituale. Acesta nu-și folosește trezvia și rațiunea în posibilitățile lor firești, ci și le adoarme printr-o nepunere a lor în lucrare și, prin aceasta, el decade din punct de vedere duhovnicesc spre forme inferioare de trăire religioasă, devenind o tință foarte ușor de atins de cei ce nu doresc mântuirea oamenilor.

Speculând, astfel, neștiința și naivitatea multora în materie de viață religioasă, numeroși „prooroci și vindecători”, le exploatează credulitatea într-un mod plin de viclenie. Falsul misticism este semnul rușinos al unei stări religioase „mutilate” sub raportul intelectual și moral, mai bine zis tristul certificat al căderii de la însăși starea de religiozitate la aceea de magie, caracteristică popoarelor primitive stăpânite de ignoranță. Mai mult falsul misticism întreține aceasta stare de înapoiere, de decădere religioasă. De aceea este, în primul rând, în interesul ridicării sufletelor la adevărata credință, la credința luminată, la spiritualitatea autentică, la o viață morală superioară, ca Biserica să urmărească purificarea vieții religioase a credincioșilor din sânul ei, de falsul misticism.

În continuare, oferim câteva exemple concrete ale acestor denaturări, urmând ca la sfârșitul acestui capitol să vorbim și despre lor.

Radiestezia este o metodă de investigare și analiză energetică; în traducere liberă percepția radiațiilor. Radiestezia poate fi: fizică, spirituală, psihică. Ea funcționează pe baza undelor emise de un obiect către receptor-instrumente de măsurare radiestezice: nuiua de alun pentru găsirea izvoarelor de apă. Ținând în mâna dreaptă o nuiua de alun în forma de Y putem afla prin vibrația ei unde se află o sursă de apă. Pendulul este o greutate atârnată de un fir. Alte practici legate de radiestezie sunt: ansa (un indicator din sârmă sau oțel, argint, care derivă din creangă de alun, utilizat la aflarea unui răspuns sau direcții; baghetă magică. Radiațiile telurice sunt oscilații în formă de brize de natură electromagnetică), pendulul (care amplifică mișcările foarte slabe ale mâinilor în care este ținut).

La prima vedere radiestezia este o mișcare care promovează ideea existenței unor energii sau forțe ascunse, umane sau cosmice, pe care simțul normal al omului nu le percepe, dar care pot fi identificate și apoi folosite prin intermediul unor exerciții sau practici anume. Toate aceste puteri, energii care depășesc „normalul”, sunt, desigur, miraculoase, cu efecte binefăcătoare și mai ales vindecătoare. Fenomenele „paranormale”, asimilate pe nedrept și în mod forțat cu Dumnezeu, cu lucrările Sale și cu viața religioasă a omului, sunt argumente care susțin ideologia

mișcării. O notă caracteristică și chiar dominantă a acestei mișcări este amestecul. Sincretismul este baza teoretică și filosofică a radiesteziei, pe fondul căruia sunt folosite cele mai neașteptate combinații de elemente preluate din religiile orientale, creștinism, iudaism, magie, astrologie, știință. Această mișcare se revendică ca fiind altoită la mediul religios dominant din țara noastră, cel reprezentat de Ortodoxie. Deși adepții mișcării radiestezeice nu împărtășesc deloc dogmele Bisericii Ortodoxe, nu se supun canoanelor rânduite de Sfinții Părinți ai Bisericii Ortodoxe, ei se vor și se afișează ca buni și adevărați ortodocși. Ei nu fac ascultare de preoții lor duhovnici, ci doar de liderii mișcării, Biserica Ortodoxă fiind considerată una mincinoasă, deoarece, spun și cred ei, ar fi trecut sub tăcere, ar fi ascuns și chiar ar fi scos din Biblie unele aspecte care fac parte din *tezaurul* ideologic al mișcării, cum ar fi cel referitor la reîncarnare. Raportarea la Biserica este o mișcare strategică, vizând exploatarea în interes propriu a „energiilor” pozitive din Biserică. Biserica este, așadar, subordonată, cel mult anexată scopurilor mișcării. Astfel, ei văd în Biserică nu calea ce duce la mântuire, ci un mijloc de potențare a energiilor în vederea unei mai eficiente și performante activități proprii. Însăși Sfânta Împărtășanie, Trupul și Sângele lui Hristos, este un mijloc de alimentare și sporire a energiilor. Membrii mișcării sunt instruiți să nu dezvăluie preotului, nici chiar la spovedanie, lucruri care nu pot fi înțelese de acesta, lucruri care vin în flagranta contradicție cu credința Bisericii și l-ar determina pe preot să ia atitudine în conformitate cu canoanele Bisericii. Spre exemplu, credința în reîncarnare, un punct central în *filosofia* mișcării, este ascunsă în mod premeditat la spovedanie. Mărturisirea altui adevăr decât cel al Bisericii te situează automat în afara ei. Nu este posibil să crezi în reîncarnare și în același timp să crezi în Întruparea și Învierea Mântuitorului⁹².

Mișcarea radiestezeică nu este una satanică, dar dacă la chemarea Bisericii adepții mișcării nu vor renunța în mod sincer și onest la tot ceea ce este în afara învățăturilor Bisericii Ortodoxe, supunându-se acesteia, vor trebui socotiți eretici și excluși din Biserică.

Ortodoxia a pus un accent deosebit pe paza minții și a inimii, pe introducerea minții în inimă, care are și acest sens de colaborare a intelectului cu simțirea.

Plecând de la acest dezechilibru duhovnicesc între rațiune și simțire, între cunoașterea și împrăștierea trăirii Tradiției Bisericii, „credinciosul” angajat în false experiențe mistice se îndepărtează de reperele unei vieți religioase sănătoase, luându-și libertatea nu numai de a-și crea alte repere (cele proprii îi devin singurele normative), ci și de a le propaga între credincioșii apropiați lui. Cunoașterea Tradiției ortodoxe autentice, așadar, ferește pe orice credincios ortodox de excese, de exagerări și de erori dogmatice și mistice, uneori chiar fatale, calea mântuirii personale și comunitare prin Biserică.

Cauzele falsului misticism sunt multiple. De cele mai multe ori de se conjuga în proporții diferite de la caz la caz nuanțând într-un fel specific fiecare deviere mistică. Unele sunt cauzele ivite dintr-o viață spirituală degenerată în superstiții și practici oculte.

Mulți din cei ce practică formele magiei și ale superstiției socotesc că nu păcătuiesc față de Dumnezeu, ci chiar îl servesc. Ceea ce dă practicilor magice un caracter de fals misticism e convingerea celor ce recurg la ele că intră oarecum în contact cu lumea de dincolo, supranaturală. Ori tocmai această ofertă a contactului și a ajutorului imediat ce vine din lumea nevăzută atrage pe mulți oameni spre domeniul magiei și ocultismului. Superstiția, erezia și ateismul formează triada infernală cu care diavolul ametește mințile oamenilor, deviindu-i de la dreapta credință în Dumnezeu; spre multe căi de pierzare veșnică. Crizele patologice, bolile și deranjamentele psihice, produc și alimentează deseori falsul misticism. Unor stări de boală se

⁹² Pr. Daniel VRACIU, *Radiestezia - erezie sub acoperire*, http://www.revistafelicia.ro/da_Radiestezia_-_erezie_sub_acoperire_1001413.htm (21/08/2008).

datorează multe din așa-numitele viziuni și comunicări cu ființe; din alte lumi. Ele sunt susținute însă și de o frământare religioasă în cei ce le produc, ca și în cei ce le acceptă, spre deosebire de manifestările ocultismului, care sunt lipsite de o frământare religioasă, deși sunt însoțite și ele de un fior al întâlnirii cu nevăzutul. Dar dacă privim atent, observăm că și frământarea religioasă la subiectele producătoare de false viziuni e bolnăvicioasă. Boala psihică, fie moștenită genetic, fie dezlănțuită în urma unor șocuri emoționale, generează apoi în imaginația omului unele idei fixe, obsesii și viziuni mai mult sau mai puțin religioase.

Cât privește practicile **yoga**, mai întâi trebuie să precizăm ce semnifică yoga. Yoga este „un fenomen atât de stufos și cuprinde o atât de variată și inegală istorie încât orice exclusivitate în metode e, cel puțin, neștiințifică... Există și alte dificultăți în tratarea fenomenului yoga. Ele sunt inerente însuși temperamentului și pregătirii cercetătorului european și aparțin în general metodologiei istoriei religiilor”⁹³.

Yoga reprezintă un asamblul de tehnici ce permit practicantului „să urce înapoi scara coborârii principiilor”, tehnici ce au fost codificate pentru prima oară de Patanjali la o dată necunoscută (Yoga-Sutra, scrisă între secolele II îHr.). Yoga are opt „membri” sau etape: abținerea, respectarea regulilor, posturile corporale, tehnica respirației, retragerea și interiorizarea simțurilor, concentrarea, meditația și contemplarea enstatică⁹⁴. Tehnicile corporale yogine au rostul de a direcționa corect energia (*prana*), pentru ca ea să circule conform unui anumit ritm prin principalele canale (*nadi*) ale organismului subtil, pentru a trezi energia adormită în corpul omenesc ca șarpele (*kundalini*) încolăcit în centrul bazal și pentru a face să ridice de-a lungul celorlalte „chakra” până la „Lotusul o Mie de Petale” din vârful capului⁹⁵.

Tradițiile și practicile religioase orientale se înscriu pe linia căutărilor de sens al existenței, sens pe care, însă, nu-l poate da lumea cu tentațiile ei iluzorii, iar Cel care singur îl poate oferi (adică Dumnezeu) rămâne mereu tot mai ignorat și mai confundat cu o esență impersonală atotcuprinzătoare în care se dizolvă totul.

Cu toate performanțele ascetice pe care le-au atins unii veritabili yogini prin așa yisa reactivare a potențialului energetic uman, aceste practici nu împlinesc nicidecum aspirațiile profunde ale omului spre desăvârșire într-o iubire jertfelnică (relație fundamentală între Dumnezeu și om), după cum nici concepția filosofică-religioasă care stă la baza lor nu rezolvă problemele esențiale cum sunt: problema cauzei prime, problema răului fizic și moral, problema persoanei și altele⁹⁶.

La noi în țară, cei care propagă „yoga” sunt grupați pe două direcții: una este aceea coordonată de Mario Vasilescu, care încearcă să „armonizeze” yoga cu trăirea creștină, iar cealaltă îl are în frunte pe Gregorian Bivolaru, care, prin „Mișcarea de Integrare Spirituală în Absolut” (MISA), vrea să „adapteze” ritualurile tantrice la un mediu de viață în care vitalismul și senzualismul reprezintă atracții irezistibile ale tinerilor din vremea noastră⁹⁷. Mario Vasilescu este ajutat în acțiunea lui și de Vasile Andru, care vrea să „laicizeze” practica isihastă a monahismului ortodox, să o scoată din contextul trăirii creștine autentice care presupune

⁹³ Mircea ELIADE *Psihologia meditației indiene*, text îngrijit de Constantin Popescu-Cadem, Ed. „Jurnal literar”, București, 1992, p. 16.

⁹⁴ Pr. Ilie MACAR, *Adevărul Învierii și cei ce se împotrivesc*, Ed. Axa, Botoșani, 2003, p. 2004, p. 205.

⁹⁵ ELIADE-CULIANU, *Dicționar al religiilor*, Ed. Humanitas, București, 1993, p. 173.

⁹⁶ Pr. Prof. Dr. Nicolae ACHIMESCU, *Budism și creștinism. Considerații privind desăvârșirea omului*, Ed. Junimea Tehnopress, Iași, 1999, pp. 177-178; Dan COSTIAN, *Adevărul despre Yoga*, Ed. Valmi, București, 2008, p. 12.

⁹⁷ Pr. Prof. Dr. Dumitru POPESCU, *Teologie și cultură*, Ed. IBMBOR, București, 1993, p. 50.

smerenie, nevoință și iubire jertfelnică, oferind-o ca o tehnică spirituală de liniștire prin meditație, ca pe o „yoga creștină”⁹⁸.

Gruparea lui Gregorian Bivolaru, care pretinde că oferă adeptilor o *tantra yoga*, a stârnit oprobiul public datorită manifestărilor imorale și ritualurilor obscene pe care le săvârșeau deschis pe plaja de la Costinești, în stațiunea Durău (județul Neamț), pe muntele Rarău (prin gruparea „Elta Universitate”) și în alte locuri. Este știut faptul că asociațiile yogine au făcut multe victime și la noi în țară, unele fiind prezentate de mass media în repetate rânduri, iar altele rămânând înscrise în documentele spitalelor de psihiatrie sau păstrate în taina familiilor greu afectate.

Mai există, însă, ispita pentru unii creștini de a se „folosi” de practicile yoga ca de niște simple exerciții psiho-fizice, ca o gimnastică pentru sănătate, fără a împărtăși concepția filosofico-religioasă care stă la baza lor. Dar iată ce zic yoghinii înșiși despre aceasta: „Yoga ca o gimnastică, fără spiritualitate, este o yoga periculoasă. Yoga în ea însăși este o gigantică forță neutră ce poate trezi o forță impersonală extraordinară”⁹⁹.

Partea cea mai periculoasă a acestor „inițieri” constă în aceea că ele scapă controlului conștient al voinței omului, astfel încât, o dată inițiat în aceste „culte de conștiință”, este adesea cu neputință să te mai opui participării la experimentele psihice nedorite. Ele nu fac altceva decât să transforme persoana umană „în unealtă pasivă a manifestărilor demonice”¹⁰⁰.

Sfânta Scriptură aduce în vizor și **problema ghicitului în cărți sau ale horoscopului**, pronunțând clar că: *Să nu se găsească la tine de aceia care trec pe fiul sau pe fiica lor prin foc, nici prezicător, sau ghicitor, sau vrăjitor, sau fermecător, nici descântător, nici chemător de duhuri, nici mag, nici de cei ce grăiesc cu morții, căci urâciune este înaintea lui Dumnezeu tot cel ce face acestea (Dt 8, 10-12).*

Unul dintre subiectele de mare succes pentru mass-media este cel legat de „profețiile” sau premonițiile care se împlinesc, s-au împlinit sau urmează să se îplinească. Astfel de evenimente se bucură de o largă difuzare și constituie una dintre cele mai aprinse teme de discuție.

Atitudinea negativă față de posibilitatea acestor incursiuni în viitor numai pentru că Biserica consideră ghicitul viitorului o formă de vrăjitorie dovedește ori o credință nestrămutată în învățăturile ei, ori o formă de habotnicie. Marea majoritate a creștinilor zilelor noastre încearcă să își găsească noi repere după care să armonizeze ceea ce li se pare adevărat în

Sfânta Scriptură ne învață că necazurile prin care trecem nu sunt întâmplătoare, că rostul acestor încercări trimise de Dumnezeu este de curățare a sufletului omenesc plin de patimi, de conștientizare a neputinței firii și a nevoii de ocrotire dumnezeiască sau, în anumite cazuri, de pedepsire a unor păcate¹⁰¹.

Biserica a condamnat nu numai astrologia, ci toate formele de ghicire a viitorului. Nimeni în afară de Dumnezeu nu poate ști viitorul. Atunci cum se face că în atâtea cazuri premonițiile s-au adeverit? Răspunsul pe care îl dă Biserica este simplu: toate „profețiile” făcute prin mediumi, toate cazurile în care viitorul a coincis cu ceea ce se ghicise mai înainte prin diferite metode, nu sunt altceva decât iscusite lucrări ale amăgitorului. Este adevărat că Biserica poate să pară, și de această dată, supusă unor concepții retrograde. Dar, ca în cazul fiecărei rătăcirii de natură spirituală, trebuie repetat că a alege calea mântuirii nu înseamnă doar a accepta că Hristos este Fiul lui Dumnezeu venit în lume pentru mântuirea oamenilor; înseamnă a accepta și că drumul

⁹⁸ Pr. Ilie MACAR, *op. cit.*, pp. 207-208.

⁹⁹ *** „Yoga și spiritualitatea”, în: *Yoga și viața*, anul I, nr. 2, p. 4.

¹⁰⁰ Ieromonah Serafim ROSE, *Ortodoxia și religia viitorului*, p. 112.

¹⁰¹ *Ibidem*, p. 36.

spre Împărăție presupune purtarea crucii, nu te afli pe acest drum dacă nu crezi că învățăturile Bisericii sunt adevărate.

Răspunsul pe care îl dă Biserica în problema prevederii viitorului nu este un răspuns pripit, ci este un răspuns cu rădăcini adânc înfipite în Sfânta Tradiție. Întreaga Tradiție afirmă că, deși diavolul nu cunoaște viitorul, poate să insuflă oamenilor anumite „profeții”, dintre care unele se împlinesc. La prima vedere această afirmație ar avea aceeași valoare ca aceasta: „deși paharul era gol, am băut până m-am săturat”. Logica pare să excludă că ambele afirmații pot fi simultan valabile.

Să ne oprim puțin asupra numărului mare de eșecuri în premoniție, asupra numărului mare de „profeții” care nu s-au împlinit. Pe cât de multă reclamă se face „premonițiilor” care se adevăresc, pe atât de ușor se trece de obicei peste premonițiile care nu se adevăresc (fiind invocate o sumedenie de explicații puerile).

Un alt exemplu de „profeție” mincinoasă îl întâlnim în cazul lui Nostradamus. Acesta a prezis la un moment dat că trupele regale vor incendia localitatea Pouzin de pe Rhon. Deoarece așa ceva nu s-a întâmplat, pentru ca „profeția” să nu fie vădită ca mincinoasă fiul lui Nostradamus a incendiat el însuși orașelul, dar a primit pentru aceasta pedeapsa cu moartea¹⁰².

Să ne oprim puțin asupra faimoaselor *Centurii* ale lui Nostradamus. Este bine să se știe că textul lor este foarte diferit față de ceea ce apare în traduceri făcute din anul 1600 până în zilele noastre. Periodic, pentru a fi cât mai aproape de realitatea istorică, în numele unor noi chei de descifrare care permit lămurirea catrenelor, traduceri se tot „îmbunătățesc” (fapt trecut prea

În cazul mării majorități a ghicitorilor rata eșecurilor este și mai mare. În mod curent se consideră că o rată de 20-25% a premonițiilor care se adevăresc este foarte bună, iar cea de 50% este excepțională. Această apreciere este foarte suspectă: cei care au prevăzut prin harul lui Dumnezeu ceea ce se va întâmpla nu au dat greș. Dumnezeu care le-a dat darul înainte-vederii nu putea să greșească. Iar cei ale căror „profeții” nu se adevăresc sunt inspirați de diavol (și în acest caz, ca în multe altele, new-age-iștii consideră că dacă găsesc în Sfânta Scriptură argumente care să „dărâme” punctul de vedere creștin, biruința lor este totală. Ei invocă o „minciună” a Proorocului Iona, care a profetizat distrugerea orașului Ninive, dar în urma pocăinței ninivitenilor orașul nu a fost distrus; se pierde din vedere tocmai faptul că rostul proorocului Iona era tocmai de a-i întoarce pe cei căzuți la pocăință, și nu de a-i preveni asupra pedepsei dumnezeiești. Ca în celelalte cazuri, un element este desprins din context pentru a justifica rătăcirea; puțini sunt însă cei care au curiozitatea de a se lămuri în privința valabilității argumentelor invocate de eretici)¹⁰³.

Unul dintre șiretlicurile prin care „ghicitorii” ascund propriile eșecuri este următorul: ei nu afirmă că faptele pe care le „văd” se vor întâmpla cu siguranță, nu susțin predestinarea absolută. Ei fac afirmații de genul: „dacă vei fi tare, vei reuși să eviți eșecul pe care îl «văd»”, sau „dacă te vei ține pe aceeași linie, vei avea parte de succesul care mi se «arată»”. Rare sunt cazurile în care un ghicitor spune cuiva că ceva se va întâmpla cu siguranță (aceasta li se întâmplă numai oamenilor care sunt prinși strâns în lațurile diavolului).

Aceiași risc de eroare și-l asumă și astrologii. Ei spun: „planetele indică o mare bucurie profesională – sau un eșec familial. De tine depinde cum vei ști să treci prin încercarea care îți stă în cale...”¹⁰⁴. Astfel, dacă nu se întâmplă nimic, omul rămâne cu sentimentul că a ratat un mare bine sau că, dimpotrivă, a reușit să evite răul care se vedea la orizont.

¹⁰² John ANKERBERG / John WELDON, *op. cit.*, p. 47.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 80.

¹⁰⁴ Victor KERNBACH, *Enigmele miturilor astrale*, Ed. Albatros, București, 2003, p. 127.

Nu putem vorbi despre rata mare a eșecurilor în ghicitul viitorului fără să amintim de numărul mare de șarlatani care, fără a practica vreo formă specială de magie, simulează că ar fi mari inițiați.

Astfel de escroci nu caută „inspirație” de la demonul ghicitului, ci de la demonul lăcomiei. Dar și în aceste cazuri ghicitorul-șarlatan, fără să fie conștient, este inspirat de demonul ghicitului în așa fel încât sfaturile pe care le dă să fie cât mai nocive pentru cei care apelează la serviciile sale.

Existența unor ghicitori-șarlatani (spre deosebire de cei „profesioniști”, care sunt vase ale diavolului) are un efect dublu: pe de o parte, la unii oameni trezește rețineri față de consultarea viitorului, dar la alții sporește dorința unei asemenea încursiuni – caracterul de neseriozitate al practicii făcând-o să pară un fel de joacă. S-a constatat că mare parte dintre cei care s-au dus la ghicitori mai mult din spirit de aventură au avut de suferit exact aceleași urmări în plan duhovnicesc cu cei care știau că intră de bunăvoie în jocul magic¹⁰⁵.

Despre împlinirea celor profețite de ghicitori, Sfântul Ioan Gură de Aur spunea: „Cum se face, aș putea fi întrebat, că se împlinesc multe din cele spuse de acești oameni? Pentru că tu te-ai lipsit de ajutorul lui Dumnezeu, pentru că tu te-ai lepădat de El, pentru că tu te-ai așezat în afara purtării Lui de grijă, pentru aceea diavolul îți întoarce treburile tale și le mută după cum vrea el”¹⁰⁶.

Unul dintre mijloacele prin care diavolul câștigă cel mai ușor adepți este implicarea slujitorilor Bisericii în practicile de ghicire a viitorului. Cea mai cunoscută metodă este cea a „deschiderii cărții” – a Sfintei Evanghelii sau a Psaltirii. Există preoți care „deschid cartea” și în funcție de pagina la care s-a deschis întâmplător „prevăd” ce li se va întâmpla oamenilor (privitor la procese, examene, căsătorii și altele asemenea). Oamenii simpli, având încredere nemărginită în preoți, nu își dau seama că astfel de preoți sunt vrăjitori. Osânda unor astfel de preoți – după cum arată Pravilele bisericesti – este foarte aspră.

Una dintre trăsăturile specifice vremurilor de haos spiritual în care ne aflăm este reparația superstițiilor. Omul simte nevoia să pătrundă puțin în tainele viitorului și, dacă știe că este păcat să se ducă la ghicitoare, se mulțumește să se folosească de semnele pe care le poate observa el însuși. Cea mai cunoscută metodă este cea prin care știi de ce „se bate ochiul” – ori de bine ori de rău. Oricât ar părea de nevinovate, oricât de repede s-ar adevăra, aceste superstiții fac parte din aceeași paletă amăgitoare a diavolului. Și cu cât mai iscusite sunt cursele diavolului, cu atât mai iscușiți trebuie să se arate oamenii care nu vor să cadă în ele.

Iar celor care insistă totuși să își afle viitorul fie prin horoscop, fie prin ghicirea astrelor sau în cărți (tarot), Sfântul Cosma le recomandă următoarea „tehnică” eficientă: „Și dacă vrei să-ți vezi soarta sau norocul, scoală-te mâine dimineată și du-te la biserică și uită-te la mormintele celor morți și la ce sunt ei acum. Gândește-te și spune: N-au fost și ei oameni ca mine și au murit? Așa voi muri și eu mâine, deci să nu îndrăznesc să fac și eu aceste lucruri diavolești, căci o să pier...”¹⁰⁷.

Oamenii caută căi spirituale cât se poate de originale, cât se poate de fascinante, cât se poate de comode. Oamenii aleargă după minuni, după senzațional. Nu putem spune că această trăsătură este specifică doar vremurilor în care trăim. Minunile au justificat de-a lungul istoriei apartenența unui mare număr de oameni la o credință sau la alta. Dintotdeauna, atât minunile reale, cât și înșelările diavolești sau falsele minuni au captivat, au stârnit admirație.

¹⁰⁵ Ierom. HRISTODUL Aghioritul, *La apusul libertății*, Ed. Sophia, București, 1999, p. 23.

¹⁰⁶ Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Scrieri* (partea a III-a), Ed. IBMBOR, București, 1994, p. 89.

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 36.

Problema spiritismului este complexă. Ea este o înșelăciune demonică, în capcana căreia cad foarte mulți. Uneori, este foarte greu să dovedim cuiva acest fapt pentru că există foarte mulți oameni care nu cred în existența diavolului, și că acesta nu e altceva decât o simplă „înșelăciune” a Bisericii, pentru a-l constrânge pe om de a săvârși binele. Însă, cine respinge existența diavolilor, respinge calea mântuirii. Atunci când te afli într-o luptă nu poți evita regulile ei. Dacă ne imaginăm că putem ajunge în Împărăția Cerurilor fără a ține cont de regulile pe care Dumnezeu ni le așează înaintea ochilor prin Predaniile Sfinților Părinți, cădem într-o mare înșelare: lupta noastră va fi lipsită de cunună. Cunoașterea acestei învățături ne este de folos pentru că avem de luptat nu numai împotriva patimilor și poftelor noastre, ci mai ales împotriva puterilor întunericului. Abia în momentul în care știm cine ne este vrăjmașul ne putem apăra de el¹⁰⁸.

Creștinii să înțeleagă că nu trebuie să caute să-i vadă și să vorbească cu ei. Cei care insistă să intre în legătură cu duhurile se deschid de bună-voie lucrării putericii întunericului. Vor să le fie mai bine și fac tocmai ce este rău. Sunt ca niște sinucigași care vor să scape de dureri trecătoare într-un mod care îi duce la suferințe veșnice.

Comunicarea cu morții nu este decât tot o formă de comunicare cu dracii. De altfel, în unele cazuri, cei posedați de diavol spun că prin ei vorbesc sufletele unora dintre cei adormiți. Dar pe cât de ușor le este oamenilor să își dea seama că prin gurile acelor vorbește însuși diavolul, pe atât le este de greu să își dea seama că același vorbitor se adresează celor care fac spiritism¹⁰⁹.

Motivele pentru care oamenii ajung să vorbească cu morții sunt multiple, fie de ordin fizic, moral, psihic. Vom preciza aici doar două dintre ele: dorința de a cunoaște cât mai multe despre lumea spirituală, și dorința de a fi în legătură cu cei dragi care au trecut pe lumea cealaltă. În primul caz observăm o pervertire a dorinței de cunoaștere: în momentul în care vrei să cunoști lucrurile în alt mod decât în cel pe care l-a rânduit Dumnezeu, dorința firească de a cunoaște devine diavolească: lumea duhurilor nu o putem cunoaște după propriile capricii. Cei care vor să știe mai multe pot citi despre aceasta în Sfânta Scriptură și în scrierile Sfinților Părinți. Dar în clipa în care se consideră vrednici de o cunoaștere directă arată că au fost înșelați de același „șarpe” care le-a spus primilor oameni: „Vi se vor deschide ochii și veți fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și răul” (*Fc 2, 5*). În cel de-al doilea caz avem de-a face cu o pervertire a dorinței de comuniune. Biserica mărturisește că cei vii se află în legătură cu cei morți.

O dovadă a grijii celor vii pentru cei morți o vedem în parastasuri. Slujbele de pomenire a morților nu sunt doar un mod de aducere aminte, un mod de păstrare a memoriei celor adormiți: sunt un mod de a-i ajuta, arătându-le dragostea pe care le-o purtăm.

Biserica precizează clar că spiritismul este o înșelare drăcească. Cei care ajung la alte concluzii își imaginează că au acces la o sursă de informație mai sigură decât Biserica. Dar pierd din vedere că Biserica nu face altceva decât să dea mărturie despre Capul ei, care este Adevărul.

CONCLUZII

¹⁰⁸ Georges BLOND, *Furioșii Domnului*, Ed. Politică, București, 1976, p. 68.

¹⁰⁹ Ciprian SARIVAN, „Vrăjitoria este un păcat înaintea lui Dumnezeu”, în: <http://sarivan.wordpress.com/2008/03/19/vrajitoria-este-un-pacat-inaintea-lui-dumnezeu/> (20/08/2008).

În confuzia generală a lumii de azi, când valorile sunt amestecate și răsturnate în fel de fel de sincretisme filosofic-spiritiste, apariția unei noi fenomene religioase și implicațiile acestei apariții trece aproape neobservată de lumea oficială a culturii și spiritualității românești. Fără să aibă binecuvântarea Bisericii „Dumnezeului celui viu, stâlp și temelie a adevărului” (1 Tim 3, 15), și deci acreditarea cea mai autorizată în fața publicului cititor, toate aceste opere – indiferent de natura lor – sunt *extra Ecclesia*.

Mediul social, care reprezintă cadrul informării și dezvoltării omului, are mare însemnătate și pentru viața religioasă și morală. Credința în Hristos presupune o informare despre aceasta. Dar și rodirea ei este direct influențată de mediul social. Precum observa Sfântul Grigorie Palama, și omul pacatos, dacă ocolește tovărășia celor răi și se întovărășește cu cei drepecți, va izbuti să se îndrepte și să-și mântuiască sufletul.

Celebra fraza a Sfântului Ciprian *salus extra Ecclesiam non est* nu are doar importanță teologică, ci și socială. Biserica este singurul loc al mântuirii. În afara ei nu există mântuire. Aceasta nu înseamnă că Dumnezeu este împiedicat să îi mântuiască pe oamenii care nu s-au aflat în ea. Dar niciun creștin nu își poate căuta și afla mântuirea în afara Bisericii lui Hristos. Aceasta păstrează și oferă credința și mijloacele de mântuire, nu doar prin învățatura și tainele ei, ci și prin întreaga ei prezență socială. Atmosfera căreia îi dă naștere și lucrurile de la sine înțelese pe care le cultivă în viața cotidiană sunt de obicei mai importante decât sfaturile și doctrinele formulate în scris. Acestea îl înțelepesc pe om și îl ajuta în trăirea credinței și în însușirea mântuirii.

Constituie o convingere comună tuturor creștinilor nevoia participării Bisericii la abordarea și soluționarea problemelor sociale. Ceea ce este firesc, întrucât scopul Bisericii nu este să rămâna deoparte, ci să se apropie de om în toate aspectele și manifestările vieții lui. Doar astfel îi slujește după pilda Mântuitorului, Care n-a venit să I se slujească, ci să slujească și să își dea viața „răscumparare pentru mulți”.

Biserica nu „personalizează” legile sau instituțiile societății, nici nu preface persoanele în mecanisme, ci urmărește punerea în valoare a persoanelor în cadrul legilor sau instituțiilor societății și dincolo de acestea. Dar nici grija modificării structurilor sociale nedrepte nu trebuie să îl lase nepăsător pe creștinul care este membru viu al societății. De altfel, lupta împotriva lor este, în ultimă analiză, lupta duhovnicească.

Biserica nu este co-răspunzătoare de tot dezastrul moral-spiritual, și chiar religios uneori. În altă parte trebuie căutați autorii: în orânduiri, în unii conducători și politicieni cercetați cu vocația politică și spirituală poporului român, interesați numai de capitalul lor, de interese mărunte care au proiecții în cultura și politica românească; în cei care sunt cu ochii ațintiți pe România pentru bogățiile ei naturale și spirituale, globalizarea care a câștigat adepți etc.

Rugăciunea pentru lume rămâne atitudinea fundamentală a celui botezat în fața provocărilor unei epoci și în fața semnelor veacului. Creștinii nu se roagă întotdeauna atât cât li se cere să o facă și nu cred întotdeauna în rugăciune, în puterea credinței și în voia lui Dumnezeu de a lucra în lume prin Cuvântul Său și prin Duhul Său din iubire de oameni, deschizându-și sufletul pentru a primi revelația Lui. Într-adevăr, Hristos n-a venit, așa cum a spus-o El însuși, pentru a osândi lumea, ci pentru a o mântui; iar creștinii n-au fost instituți judecători ai lumii, ci preoți, împărați și profeți pentru lume. Toți creștinii sunt membri ai Preoției lui Hristos prin Sfântul Botez, și aceasta fundamentează atitudinea lor prioritară: mijlocirea pentru ei înșiși și pentru lume. În fața dramei reprezentate de societatea instituționalizată, rugăciunea pentru convertirea inimilor și luminarea minților, rugăciunea pentru iertarea și tămăduirea fraților invertiți, rugăciunea pentru noi înșine, atunci când păcatul este manifest - iată ce cere Duhul

Sfânt din partea ucenicilor lui Hristos. Rugăciunea pentru lume începe prin convertirea personală și postul pentru lume, convertirea creștinilor, extirparea ipocriziei și a oricărei necurățenii. Ni se cere să smulgem din inimile noastre rădăcinile răului pe care îl vedem în jurul nostru, în societate.

Ca persoană în comuniune cu alte persoane divine și umane, creștinul este integrat într-o comunitate conștientă, purtătoare a gândirii și a vieții lui Dumnezeu și participă la unanimitatea acestei gândiri și a acestei vieți. Atitudinea pe care Duhul Sfânt ne cere s-o avem este o atitudine ecclesială, de discernământ fără osândire, în adevăr și cu compasiune. Aceasta este în aceeași măsură și o atitudine profetică: ea vestește plenitudinea vieții în Dumnezeu, ea devansează lumea și vremurile acestea; ea vestește lumea ce va să vină, lumea viitoare, împărăția; și Biserica are drept misiune să pregătească bărbații și femeile epocii noastre și ai celor ce vor urma, să trăiască în împărăție. Ea trebuie să aibă rezerve față de morală.